

Јована М. Чикић¹
Ана Љ. Билиновић Рајачић²
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за социологију
Нови Сад (Србија)

УДК 050:316СОЦИОЛОШКИ ПРЕГЛЕД"2000/2017"
316.356.2(497.11)
316.361(497.11)
Преједни рад
Прихваћен 27/03/2018
doi: [10.5937/socpreg52-16270](https://doi.org/10.5937/socpreg52-16270)

НОВИЈА ИСТРАЖИВАЊА ПОРОДИЦЕ У СОЦИОЛОШКОМ ПРЕГЛЕДУ – ДОПРИНОС ЈАЧАЊУ ДИСЦИПЛИНЕ

Сажетак: У раду се анализирају 72 текста релевантна за социолошко проучавање породице, публикована у часопису *Социолошки преглед* у периоду од 2000–2017. године. Анализа обухвата квантитативни преглед динамике објављивања радова, карактеристике ауторства, заступљеност тема релевантних за социолошку анализу породице, као и квалитативни преглед истраживачког контекста. Посебна пажња посвећена је радовима у којима је анализиран однос породице и сродних концепата (сродства, брака, репродукције, рода, генерације, родитељства), као и онима у чијем је фокусу утицај макро друштвених процеса и промена на аспекте породичног функционисања. У закључку су изнети налази о развојним тенденцијама унутар дисциплине, као и карактеристикама социолошког проучавања породице у Србији.

Кључне речи: породица, социологија породице, *Социолошки преглед*, брак, родитељство

Увод

Иако се научни интерес за истраживање породице и њој блиских појава у домаћој литератури може пратити последњих век и по, „чисто” социолошка истраживања ове оријентације су релативно новијег датума. Овај период обележен је променама у оформљености појмовно-теоријске основе, броју и структури емпиријских истраживања, фокусу аутора, препознатљивости дисциплине, видљивости научних радова и сл. Савремена српска социологија породице фокусирана је на породицу у условима постсоцијалистичке транзиције српског друштва и то на промене у: а) породичном саставу и структури, б) породичној функционалности и в) породичним улогама и односима. Научна продукција о овим темама је значајна и разноврсна. Део својих радова ауторке/и објављују у домаћим часописима што свакако доприноси утемељењу и виљивости дисциплине у националним оквирима.

¹ jovana.cikic@ff.uns.ac.rs

² ana.bilinovic@gmail.com

Социолошки преглед (даље: *Преглед*) има вишедеценијску традицију објављивања радова из области социологије породице.³ Осим појединачних радова, социологији породице посвећен је и цео тематски блок часописа (1970). С обзиром на то да је реч о часопису са најдужом традицијом публиковања социолошких радова на овим просторима, на осамдесету годишњицу његовог излажења циљ нам је да покажемо да ли и у којој мери часопис и даље негује раније утврђену добру праксу када је реч о радовима релевантним за социологију породице. Зато се у раду фокусирамо на радове публиковане након 2000. године са циљем да се укаже на новије тенденције у социолошким истраживањима породице. У раду се полази од два истраживачка питања:

1. да ли у *Прегледу* постоји континуитет објављивања радова са тематиком блиском социолошком проучавању породице и
2. који су истраживачки проблеми најприсутнији у публикованим текстовима.

Како је реч о респектабилном научном часопису, дескриптивна анализа објављених радова може се сматрати релевантном за утврђивање обележја тенденција у развоју дисциплине у националним оквирима. Уједно, то је основа за детаљнија истраживања о везама између тематског фокуса радова и друштвеног контекста на који се односе, али и положаја социологије породице.

Метод рада и извори података

Анализа новијег доприноса *Прегледа* развоју домаће социологије породице вршена је увидом у текстове који су публиковани у периоду од 2000. до 2017. године⁴. До базе текстова који чине основу за анализу дошло се прегледом апстраката и кључних речи свих радова објављених у свескама *Прегледа* у изабраном периоду. Основу за претрагу радова чинили су кључни појмови у социолошким истраживањима породице. На основу детаљне претраге, издвојена су 72 релевантна текста, односно, 14,6% од укупног броја текстова објављених у овом периоду. Њихова анализа обухвата квантитативни преглед динамике објављивања, карактеристике ауторства, заступљеност тема релевантних за социолошку анализу породице, као и квалитативни преглед истраживачког контекста.

³ Први рад са породичном тематиком публикован је у првом послератном броју *Прегледа* 1961. године. Реч је о тексту Д. Тасића под називом *Ванбрачни најналииетѝ у Југославији*. У раду, аутор анализира основна обележја кретања ванбрачног наталитета на основу статистичких података у периоду 1930–1939. и 1950–1959. године. Напошетку, Тасић закључује да статистички подаци, иако јесу основа, нису довољни за разумевање „услова живота ванбрачног детета и његове мајке” (Тасић, 1961, стр. 87), те заговара потребу за детаљним социолошким, анкетним истраживањем.

⁴ У том периоду публикован је укупно 61 број часописа са 493 текста (научних/стручних радова, осврга, прилога, полемика). У периоду од 2000. до 2003. године, годишње су излазила два двоброја часописа. У 2004. години објављен је један двоброј (1–2) и два додатна броја (3 и 4), а од 2005. године објављивање текстова у часопису се усталило по динамици од четири броја годишње. У моменту анализе текстова за потребе овог рада за текућу 2017. годину била су публикована прва два броја. Највише радова објављено је у три броја 2004. године. Разлог ове значајне продукције јесте тај што су у броју 1–2 објављена 24 рада презентована на научном скупу *Друштво у транзицији – модели, алтернативе, перспективе* (Новосадски социолошки дани, Морковић, 28–30.05.2004.). Објављени текстови најчешће припадају студијама и чланцима.

Резултати и дискусија

У 57,3% анализираних свесака *Преїлега* објављен је најмање један текст од значаја за јачање сазнајно-теоријске и методолошке равни социолошког проучавања породице. Број појединачних свесака у којима су публиковани анализирани радови опада са бројем радова по свесци – док је у 14 свесака публикован по један рад, у по једној свесци је публиковано четири, пет и шест радова. Уочава се континуитет публикавања релевантних радова (Графикон 1), али број објављених текстова по годинама излажења часописа значајно варира – креће се у распону од једног (2000, 2007, 2013) до чак осам текстова у години (2003, 2004, 2012). Присутна су два периода интензивнијег публикавања радова (2003–2006 и 2010–2012) што се подудара са завршетком једног од претходних (2005), као и почецима нових пројектних циклуса (2006 и 2011). У том периоду реализовано је неколико социолошких истраживања чији су резултати публиковани, између осталог, и у *Преїлегу*.

Текстове потписује укупно 59 аутора, махом домаћих (56).⁵ Значајније присуство радова домаћих аутора је очекивано и свакако доприноси бољем разумевању карактеристика, функционалности и изазова са којима се сусреће породица у савременом српском друштву. Међутим, како је реч о угледном социолошком часопису са дугом традицијом излажења, очекиван је нешто већи број страних аутора, барем из земаља у региону. Одсуство њихових радова отежава развој компаративних сазнања о обележјима савремене породице у различитим друштвено-културним и економским окружењима.

Већина аутора ($\frac{3}{4}$) је у анализираним периоду публиковала по један текст. Међу истраживачима са вишеструким ауторством, највише је оних са два (седам аутора), али има и оних са чак пет објављених текстова (један аутор)⁶.

Публиковани текстови нису хомогени – међу њима постоје разлике које се не тичу само периода објављивања, броја аутора и сл., већ и карактера рада (теоријски/емпиријски), категорије (чланак, осврт, приказ...), тематског фокуса. Последњи критеријум је посебно значајан за анализу доприноса *Преїлега* јачању дисциплине – на основу њега су изабрани текстови оквирно разврстани у две групе. Прву групу чини 15 радова са темом која непосредно припада дисциплини, док су у другој групи радови који су фокусирани на друге истраживачке проблеме, али се у њима појављују концепти блиски социолошком истраживању породице (57 радова).

Текстови са тематиком која непосредно припада социологији породице

Радови који непосредно припадају дисциплини дела су домаћих аутора/ки. Доминира индивидуално ауторство. Радове махом потписују ауторке, што потврђује

⁵ Страни аутори као афилијацију наводе универзитете у Хрватској, Румунији и Уједињеном Краљевству.

⁶ Аутори који у анализираним периоду имају два објављена рада од значаја за социолошко истраживање породице су (азбучним редом): С. Антонић, А. Кубуровић, Б. Мијатовић, М. Новаков, М. Радоман, Н. Радушки и А. Вуковић. С. Драгишић-Лабаш, Д. Коковић и Ж. Лазар имају по три објављена текста. Л. Чичкарић и Г. Трипковић су објавиле четири, а М. Љубичић чак пет текстова.

да се истраживања породице и брака и даље сматрају „женским” доменом. Уочава се дисконтинуитет у објављивању радова, с обзиром на то да у чак седам од укупно 18 анализираних година нема нити једног текста који се примарно бави социолошким истраживањем породице [Графикон 2]. У радовима се анализира неколико кључних истраживачких проблема⁷, а актуелни друштвени процеси (транзиција, регионализација) најчешћи су оквири у којима се ови проблеми посматрају.

Радове у овој групи можемо (грубо) да класификујемо у пет целина. Прву целину чине радови у којима се анализира утицај актуелних друштвених процеса на породицу и брак. Трипковић (2004) и Половина и Жегарац (2005) говоре о изазовима које транзиција намеће породичној и брачној функционалности. Транзиција доводи до појаве нове „изнуђене солидарности” као „модела преживљавања” у неповољним друштвеним условима (Tripković, 2004, str. 205, 208)⁸. Нове мреже солидарности су „прото-породичне или прото-сродничке” и „сигнализирају да долази до растварања породичне приватности и указују на тенденцију губљења економске аутархије породичног домаћинства” (Tripković, 2004, str. 211–212). Половина и Жегарац (2005) анализирају обележја развода брака у условима транзиције, истичући да у периоду криза ова стопа развода опада⁹. Транзиција, према ауторкама, доводи до појаве „тешких развода” које обележава „висок ниво кумулације комуникацијских, емоционалних и сепарационих проблема и наслеђеног ’рата’ у борби за поверу деце” (Polovina & Žegarac, 2005, str. 413) као кључног стеченог брачног капитала. Други процес чији се утицај анализира јесте регионализација. У два рада, Трипковић (2002b, 2003) анализира шта регионализација „значи за развој и снажење породица” (Tripković, 2002b, str. 111). Ауторка указује и на тешкоће у препознавању регионалног породичног идентитета¹⁰, потребу „преиспитивања концепта модерне породице у светлу њених регионалних карактеристика¹¹” (Tripković, 2002b, str. 114), као и негативне последице регионализације по породицу,

⁷ То су: породична функционалност, развод брака, породични идентитет, репродуктивно понашање и родитељство, различити типови породице, различити аспекти породичног живота.

⁸ Ауторка анализира проблеме на примеру избегличких породица. Нове форме солидарности карактерише мрежа неинституционализованих односа „који надомештају одсуство институционалних решења” (Tripković, 2004, str. 210), а који најчаче упориште налазе управо у домену породице и сродства (као и суседства и пријатељске групе).

⁹ Када је реч о простору Србије, од веома високе стопе развода у 1985. години, бележи се значајан пад све до 2000. године, када поново почиње брзи раст стопа развода који се у 2002. години приближава стопи из 1985. године (Polovina & Žegarac, 2005, str. 404).

¹⁰ Ауторка се фокусира на сложену проблематику односа породичног и других идентитета, посебно у национално мешовитим срединама попут Војводине.

¹¹ То, према ауторкином мишљењу, захтева анализу „у којој мери се иза сличних тенденција, па и сличних породичних структура” (у смислу доминантне нуклеарне породице) „крију [...] различитости породичних културних образаца” (Tripković, 2002, str. 115). На том трагу „пажња истраживача породице код нас требало би да се усмери [...] на процесе дивергенције и конвергенције између модерне породице и наших историјских и регионалних специфичности”, као и на „проблем мултикултуралности и монокултуралности на нивоу ужих регионалних целина у којима се формирају стабилније структуре мултинационалних породица” (Tripković, 2002, str. 116).

онда када је она „резултат планираних, али недомишљених или ауторитарних одлука политичких елита”¹² (Tripković, 2002b, str. 124).

У анализираном периоду објављена су два рада о променама у сфери праксе родитељства. Кубуровић (2003а) компарира два истраживања¹³ о ставовима младих који тек треба да постану родитељи, спроведена са циљем евидентирања (измењеног?) садржаја, типа и манифестација родитељства унутар два временска периода¹⁴. Ауторка констатује да је „хипотеза о макро-социјалној условљености ставова о рађању и родитељству потврђена” (Kuburović, 2003a, str. 134), као и да „промене у садржају мотивационе основе, ублажавање неусклађености жељеног и очекиваног броја деце и спремност на позитивну контролу рађања указују на мањи степен отуђености родитељства”, док ставови о односу брака и родитељства, као и у вези са алтернативним облицима родитељства указују на успоравање индивидуализације родитељства (Kuburović, 2003a, str. 134). У другом раду, Кубуровић (2006) анализира проблематику ниског фертилитета у Србији преко детерминанти релевантних за репродуктивно понашање и одлучивање на родитељство¹⁵. Ауторка уочава традиционалну расподелу активности и одговорности у родитељству¹⁶, неподударност између позитивних ставова о родитељству и реалних неповољних околности на одлуку о рађању, као и свест о неопходности жртвовања¹⁷ (Kuburović, 2006, str. 577, 580, 582).

¹² Истиче да се може десити да се (пре)регионализацијом не постигне приближавање социјалне организације развојним потребама породице, већ сасвим супротно, њено „укалупљивање у идеолошке, правне и економске стеге”, о чему сведоче околности у којима су се нашле породице после вишегодишњег ратовања у нашем непосредном окружењу (Tripković 2002, str. 124).

¹³ Прво истраживање (Blagojević, 1989) рађено је на узорку од 567 средњошколаца (394 из Београда, 173 из Крагујевца) и 317 студената (209 из Београда, 108 из Крагујевца). У другом истраживању (Kuburović, 2002) анкетирано је 1000 средњошколаца (400 из Београда, 202 из Крагујевца, 177 из Новог Сада, 221 из Ниша) и 494 студента (200 из Београда, 99 из Крагујевца, 89 из Новог Сада, 106 из Ниша).

¹⁴ Мисли се на крај 1980-их и крај 1990-их. С обзиром на то да се између наведених периода уочавају промене у социјално-економским структурама и систему вредности, постављено је питање да ли је у условима ових друштвених промена дошло до промена ставова о родитељству, односно, може ли се говорити о новим тенденцијама у репродуктивном понашању младих?

¹⁵ Предочени налази настали су као резултат анализе и синтезе закључака из неколико емпиријских истраживања особености ниског фертилитета и праксе родитељства у Србији (Blagojević, 1989, 1995, 1997; Petrović, 1996; Kuburović, 2003b, 2003c) у којима су анализирани социолошки релевантни аспекти условљености ниског фертилитета: родитељске активности, ресурси, функције и неповољни ефекти реализације родитељства („жртвовање” и конфликт родитељства и рада).

¹⁶ Констатовано је да „реализација очинства кроз конкретне родитељске активности углавном представља подршку материнству” и своди се већином на „обезбеђивање социјалне сигурности породице и преузимање одговорности за поштовање ауторитета” (Kuburović, 2006, str. 577).

¹⁷ Жртвовање се перципира као „једна од пожељних особености, при чему се више везује за реализацију материнства” (Kuburović, 2006, str. 582).

На ово тематски можемо да надовежемо радове у којима се анализирају особени репродуктивног понашања. Новаков (2010) анализира однос сеоске средине према неплодности и рађању ван брака. Ауторка полази од историјске перспективе¹⁸, а затим на основу емпиријских података¹⁹ закључује да је „друштвено-културни образац који је формирао одређени тип жене-мајке у нашем друштву формиран у дугом процесу и има дуго трајање те нека схватања, која су дубоко укорењена, опстају и данас” (Novakov, 2010, str. 347). На основу резултата квалитативног истраживања²⁰, Радоман (2015) анализира ставове и искуства жена о абортусу и контрацепцији кроз различите дискурсе²¹. Иако већина испитаница има (релативно) позитиван став према абортусу, уочава се постојање осећаја кривице услед друштвеног притиска који окружује тему абортуса. Констатује се да мешање дискурса у ставовима испитаница често присутно, што се тумачи постојањем „хибридног типа сексуалног и репродуктивног понашања и социјализације”²² (Sekulić, 2015, str. 64).

Три аутора анализирају особени различитих типова породица. Новаков (2012) на теоријском нивоу анализира начине настанка, типологију и различите критеријуме поделе једнородитељских породица, док се на емпиријској равни осврће на заступљеност и социодемографска обележја самохраних родитеља у Србији и другим земљама. Ауторка закључује да „поред породичне структуре, специфичност потреба и проблема са којима су суочене одвајају једнородитељске породице у један посебан модалитет породица који, пре свега, карактеришу феминизација и сиромаштво” (Novakov, 2012, str. 398). Друга два рада баве се, за наше друштво, сасвим алтернативним породичним формама. Човић (2015) истражује искуства ЛГБТ родитеља и њихове деце на примеру више лонгитудиналних студија спроведених у

¹⁸ На овај начин се истиче важност остварења потомства у традицији српског народа, али и деградација положаја у породици, друштвена стигма и осуда која је пратила нероткиње. Такође је истакнуто да „патријархално друштво које инкриминише нероткињу, инкриминише и неудату мајку и ванбрачну децу (Novakov, 2010, str. 342), који су често перципирани као узрочници друштвених недаћа, због чега су често сурово кажњавани и протеривани из друштвене средине (Vlahović, 1968).

¹⁹ Истраживање је спроведено 2007. године на узорку од 300 мајки у четири села АП Војводине.

²⁰ Истраживање је спроведено 2013/2014. године и темељи се на примени дубинског интервјуа којим је обухваћено 30 испитаница са територије Београда.

²¹ Ауторка говори о националистичком, антинационалистичком, „феминистичком”, религијском, о дискурсу „натурализације” и „денатурализације, као и дискурсу „индивидуалне одлуке” (Radoman, 2015, str. 446). У истраживању је укупно 12 испитаница имало искуство абортуса. 19 од 30 испитаница изразило је позитиван став према абортусу, док се шест залаже за нека ограничења поводом абортуса. Једна испитаница је неодлучна, а четири одговора недостају (Radoman, 2015, str. 455). За неке испитанице, абортус је вид контарцепције, медицински поступак којим су намеравале да реше неке своје здравствене проблеме, док је за остале у питању прекид (нежељене) трудноће или чин који се предузима у ситуацији када друштво, држава или нација нису обезбедили неопходне предуслове доношења трудноће и родитељства. Највећи број испитаница гаји неповерење према антибеби пилулама, док истичу да је кондом најбоље контрацептивно средство (упркос томе што се *coitus interruptus* наводи као доста честа метода контрацепције).

²² Ова хибридниост односи се на прожимање модерних/либералних и традиционалних/националних и религијских дискурса.

САД. Ауторка указује на механизме формирања родитељских улога у овим породицама²³, њихов демографски профил, обележја родне социјализације деце²⁴, као и друштвено етикетирање истополних породица²⁵. У закључку се истиче да деца у истополним породицама „пролазе кроз психосоцијални развој на исти начин као и деца хетеросексуалних родитеља и да на благостање детета више утиче квалитет породичних веза у кући, него сексуална оријентација родитеља” (Čović, 2015, str. 413). Са друге стране, ауторка упозорава на чињеницу да спроведена истраживања пате од бројних недостатака и методолошких проблема (нпр. неодговарајући узорак, недовољно објективизоване мерне технике, пристрасности при самопредстављању испитаника) (Čović, 2015, str. 413–414). У трећем раду, Антонић (2011) даје социолошку критику студије Мршевић (2009)²⁶. Осим примедба које се тичу форме монографије²⁷, Антонић критикује ауторкино схватање порекла хомосексуалног понашања/идентитета као ствари природе, а не социјализације²⁸ (Antonić, 2011, str.

²³ Ауторка истиче да су у већини савремених истополних породица деца зачета за време трајања хетеросексуалних веза, као и да се савремена истраживања у овој области фокусирају на феномен планираних ЛГБТ породица, реализованих путем усвајања или метода асистиране репродукције (Čović, 2014, str. 400).

²⁴ У том контексту, Човић истиче да бројни аутори без адекватне емпиријске потпоре износе став да ће деца у оквиру истополних породица имати веће шансе да и сама постану хомосексуалци или да развију бројне проблеме у понашању (2014, str. 400). Са друге стране, емпиријски докази за нормативне тврдње о неопходности хетеронормативног обрасца у циљу њиховог правилног психичког развоја нису пронађени (Čović, 2014, str. 401, 403). Такође је истакнуто да „постојећа истраживања показују да се деца ЛГБТ родитеља не изјашњавају као лезбо/геј по знатно вишим стопама од деце хетеросексуалних родитеља” (Čović, 2014, str. 405).

²⁵ Истраживања указују на то да већина адолесцената из ЛГБТ породица доживљава неки вид негативне реакције, као и да адолесценти користе „широк спектар вештина суочавања, и то чешће адаптивне стратегије (нпр. оптимизам, конфронтације, одабир добрих пријатеља или тражење социјалне помоћи), него прилагодљивост (нпр. депресију или избегавања)” (Čović, 2014, str. 407). ЛГБТ родитељи такође доживљавају дискриминацију на разним нивоима и имају мању подршку својих породица порекла.

²⁶ У књизи *Ка демократском крушћиву: истијојолне йородице* се описују промене правног регулисања заједница истополног пара у земљама Европе и Америке, уз указивање на три институционална корака (установу кохабитације, институцију регистрованог партнерства и истополни брак) који воде престанку дискриминације и успостављању равноправности истополних породица (Antonić, 2011, str. 67–68). Такође се разматра и критика и отпор редефинисању установе брака, које ауторка доводи у везу са „моралном паником” (Mršević, 2009, str. 45) која је у служби промовисања хомофобије и нетолеранције (Mršević, 2009, str. 52).

²⁷ Истиче се недостатак релевантних научних референци, у квалитативном и квантитативном смислу, као и чињеницу да се „сва искуствена психолошка и социолошка истраживања поменута у овој књизи цитирају *искључиво* из дневне штампе (или из интернет издања)” (Antonić, 2011, str. 70).

²⁸ Руководећи се налазима бројних истраживања, Антонић истиче да је хомосексуално понашање неопходно посматрати у перспективи мултидимензионалног развојног модела који, уз наследост и пренатални развој, укључује и догађаје у детињству и културни миље (Antonić, 2011, str. 72). Надаље, он наглашава да (хомо)сексуалност није аутоматски повезана са неким посебним (у овом случају хомосексуалним), трајним идентитетом, а још мање са припадношћу друштвеном и политичком покрету центрираном око тог идентитета (Antonić, 2011, str. 74).

71). Такође, сматра да је ауторкино схватање брака као „заједнице узајамне љубави и посвећености” чије право није ограничено репродуктивним капацитетом супружника (Mršević, 2009, str. 81, 157) једнострано и погрешно, јер игнорише чињеницу да „формални услови за приступ друштвеној институцији зависе од њених функција”²⁹ (Antonić, 2011, str. 77). Осим тога, у критици се истиче да се Мршевић неадекватно позива на истраживања о развоју деце у лезбигеј породицама³⁰. У закључку, Антонић истиче да је ауторка тематику истополних породица обрадила више из визуре политичке активисткиње него непристрасне научнице (Antonić, 2011, str. 95).

Четврту целину чине радови у којима се теоријски промишљају породица и њени аспекти. Билиновић (2009) пише о проблематици и плодотворности инкорпорирања (социо)биолошких сазнања у друштвене науке, посебно у домен (социолошког) проучавања породице и њене организационе структуре.³¹ Ауторка (Bilinović, 2009) указује на то да су социобиолошки принципи проучавања породице генерисали објашњења многих специфичних аспеката људског породичног система (нпр. теорија родитељског улагања, теорија конфликта између родитеља и детета, теорија кооперативног одгоја)³². Тошић и Тодоровић (2011) анализирају родне

²⁹ Како је важна друштвена функција брака *подршка у рађању и одгајању деце*, разнополност представља кључни формални услов за улазак у институцију брака (Antonić, 2011, str. 78). Ако се неке ови услови уласка у институцију чине неправедним, он може да предложи реформе. Али, треба имати у виду да су реформе ових установа могуће само до извесне мере [...] са променом кључног формалног услова, наиме, мењају се и карактер и функције институције” (Antonić, 2011, str. 79). Тиме „редефинисање брака као равнодушног према прокреацији (тзв. бесполни концепт брака) води кидању суштинске везе између брака и одговорног и друштвено подржаног биолошког родитељства” (Antonić, 2011, str. 81).

³⁰ Антонић се претежно усредсређује на критику три истраживања које Мршевић наводи, од којих се једно бави повећањем броја лезбијских домаћинстава с децом, друго извештавањем наставника о понашању деце у школи, а треће квантитетом и квалитетом бриге о деци коју показују укућани. Како наводи, „ниједно се заправо не бави самом децом и њиховим психолошким стањем”, па је „тешко да иједно од ових истраживања може да послужи као доказ да нема никакве разлике између деце одгајане у класичним и лезбигеј породицама” (Antonić, 2011, str. 91).

³¹ Конкретно, „проучавања унутар социобиолошког поља интересовања фокусирају се на праћење еволуционе историје бихевиоралних стратегија у смислу њихове функционалне улоге у прастаром, као и садашњем окружењу. Из ове перспективе друштвена понашања се посматрају као обликована природном селекцијом на начин да доприносе репродуктивном успеху индивидуе. Оваква идејна стремљења била су део шире парадигматске промене на пољу друштвених наука крајем 20. века” (Bilinović, 2009, str. 81). Истичу се два принципа унутар поља класичних идеја социобиологије која су показала изузетну применљивост при проучавању функционисања људског (и животињског) породичног система – принцип (инклузивне) адаптивне вредности и принцип биолошког/сродничког алтруизма. Оба принципа темеље се на Дарвиновој логици природне селекције као хеуристички плодном оквиру проучавања породице и сродства.

³² У закључку се износи да ова објашњења „не претендују да одузму интегритет било антрополошким било социолошким објашњењима и тумачењима породичних односа” (Bilinović, 2009, str. 99), већ пре свега указују да човекове културне адаптације нису произвољне” већ их је потребно посматрати и као оне које се прилагођавају парадигми адаптивне вредности (Bilinović, 2009, str. 99).

идеологије и улоге у контексту њиховог утицаја на брачну/породичну динамику. Истражује се утицај промена у брачној подели рада на квалитет брачних односа.³³ Аутори констатују да је специфична „родна идеологија та која одређује квалитет брака”, као и природу поделе рада између супружника и њихову перцепцију те поделе (Tomić & Todorović, 2011, str. 412). Трипковић (2002a) даје приказ књиге Анђелке Милић (2001)³⁴, оцењујући је као изузетно драгоцен допринос нашој науци о породици, као и напор да се „социологији породице удахне нови живот”³⁵.

Последња анализирана тема обухвата породицу у контексту њеног (потенцијалног) утицаја на развој одређених психопатолошких понашања (Ljubičić, 2010). На основу емпијских података³⁶, ауторка анализира породичне и социјалне/ванпородичне варијабле психопатологије малолетничког преступништва³⁷. Резултати истраживања су јасно истакли предиктивну моћ породичних варијабли, посебно у случају малолетника којима је изречена мера из система затворене заштите.

³³ Под овим променама подразумевају се повећана радна партиципација жена и промене у традиционалној подели рада у домаћинству. Указано је на то да није сама запосленост жена фактор који делује на квалитет и стабилност брака, већ се у обзир мора узети шира подела рада између мушкарца и жене, како плаћеног тако и неплаћеног, кућног рада (Tomić & Todorović, 2011, str. 411). Још прецизније, износи се став да чињеница поделе рада не утиче на квалитет брака, већ „перцепција праведности или неправедности те поделе” (Tomić & Todorović, 2011, str. 411), која зависи од усвојене традиционалне или егалитарне родне идеологије и схватања родних улога.

³⁴ Реч је о књизи *Социологија породице – Критика и изазови*.

³⁵ Трипковић истиче да је у фокусу књиге широко постављена расправа о дOMETИМА и дилемама саме дисциплине – социологије породице (историјском и хронолошком развоју социологије породице, генези места социологије породице као академске дисциплине, њеном развоју у различитим традицијама Европе и Америке, проблематици одређење подручја којим се бави, њеним теоријским и емпијским дOMETИМА, као и идеолошкој (зло)употреби породице). Значај наведене књиге истакнут је и констатацијом да је одликује „енциклопедијска свеобухватност, уџбеничка систематичност, као и димензија особеног критичког преиспитивања дисциплине и њених категорија” (Tripković, 2001, str. 244).

³⁶ Истраживање је спроведено 2008. године, на узорку од 50 малолетних преступника којима су изречене мере како из система отворене (30 преступника), тако и из система затворене заштите (20 преступника). Двоје малолетника у укупном узорку било је женског пола (Ljubičić, 2010, str. 213).

³⁷ Ове варијабле подводи под два теоријска модела интерпретације психопатолошких понашања малолетних преступника – „модел I” који наглашава аспекте породичне функционалности (структуру породице и породичне релације) и „модел II” који наглашава ванпородичне чиниоце (у првом реду етикетирање и негативни селф-концепт). Основни циљ овако постављеног теоријског оквира истраживања наведене тематике јесте утврђивање предиктивне моћи породичних и ванпородичних варијабли на испољавање психопатолошког малолетничког преступништва. Ауторка, између осталог, истиче да „психопатологију значајно чешће испољавају институционално смештени малолетници, у поређењу са онима којима је изречена нека од мера из система отворене заштите” (Ljubičić, 2010, str. 208). Стога сматра оправданим постављање својеврсне хипотезе, наиме, да ли се може говорити о одређеним дистинкцијама у психопатолошким и породичним одликама између малолетника, у односу на мере затвореног, односно отвореног система заштите.

Текстови са другим примарним тематским фокусом у којима се појављују појмови релевантни за социолошко проучавање породице

Другу групу чине радови чија тематика не припада директно социологији породице, али јесте важна за овај истраживачки домен. То су радови у којима се појмови из социологије породице појављују у другом, трећем истраживачком плану – као једна од истраживачких варијабли и/или помоћно средство у објашњењу примарног проблема. У овим радовима, о темама релевантним за социолошку анализу породице сазнаје се на посредан начин.

Бројност радова у овој групи (57) указује на то да међу ауторима другачије истраживачке оријентације постоји свест о значају концепата социологије породице као истраживачких варијабли. Овим се, заправо, потврђује раније уочена потреба за интердисциплинарним проучавањем породице. И овде преовлађује индивидуално ауторство домаћих истраживача. Нешто мање од половине радова (43,9%) објављено је након 2010. године. Динамика публикавања варира у зависности од примарног истраживачког фокуса – то упућује на појаву нових контекста у чијем се истраживању примењују појмови/теме из социологије породице. Можемо да уочимо заокрет од радова у којима се појмови из социологије породице појављују у објашњењу нпр. етницитета, политике ка новијим истраживачким фокусима попут родних режима, образовања, девијација и менталних болести и сл.

Анализом радова у овој групи издвојено је око 15 тема релевантних за социологију породице, разврстаних у две подгрупе. Првој припадају теме које се односе на унутрашња обележја породичног и брачног живота³⁸, док другу подгрупу чине теме у којима се породица посматра у односу на ширу заједницу³⁹. Пет тема се издваја по фреквентности [Табела 1] – три из прве и две из друге групе.

Петина радова са тзв. контактном тематиком примарно припада области социјалне патологије и социологији менталних болести [Табела 2]. Реч је о радовима домаћих истраживача, са претежно индивидуалним ауторством. О породици се у овим радовима најчешће говори као о једном од најзначајнијих фактора девијантности⁴⁰. Посебно се истиче утицај породице (породичне форме и структуре, односа и функционалности, стилова васпитања, социјалног положаја породице, неадекватне социјализације и негативног учења по моделу) у етиологији девијантног

³⁸ Реч је о темама попут: породичних облика и структура, породичних улога и односа, функционалности породице, стилова родитељства, породичног васпитања и социјализације, породичног (културног, социо-културног) капитала, породичног ауторитета, брачности и брачних улога, биолошке репродукције и сексуалности, породичне солидарности, домаћинства.

³⁹ Мисли се на теме као што су: социјални положај породице, однос породице и друштвених институција, друштвено етикетирање породице, породица у специфичним друштвеним условима (стрес, етницитет, избеглиштво, идеологије), обележја породица у савременим друштвима и сл.

⁴⁰ Ово потврђују и налази Љубичић (2012) добијени на основу анализе уџбеника криминологије.

понашања малолетника⁴¹ (Ljubičić, 2006b; Maksimović, Kuljić, Matić, 2010). Породична функционалност и интегрисаност посматрају се и у контексту менталних болести – аутори (Opalić, 2006; Sjeničić, 2012) пишу о положају болесника у породици и значају који породица има за отпочињање лечења, о односу породице и институције/болнице, као и друштвеном етикетању оболелог, као и његове уже сродничке групе. Налази ових радова могу бити од велике користи за разумевање обележја породица са „другачијом” свакодневицом, као и за анализу породичног живота у условима стреса (изазваног девијантношћу и/или болешћу)⁴². Такође, радови доприносе јачању сазнања о односу породице и глобалног друштва, посебно друштвених институција.

Друге две најзаступљеније подгрупе радова су оне у којима се појмови социологије породице појављују у истраживању проблема у сфери политике и етничитета (по шест радова). У радовима са примарном темом политике истражују се породични културни капитал, као и обележја унутарпородичне политичке комуникације и партиципације у породичном доношењу одлука (Čičkarić, 2004; Čičkarić, 2005) што јача знања о породичној моћи (структури, сферама испољавања). Такође, у овим радовима се родна димензија политичке партиципације посматра кроз призму брачности и породичних улога, уз наглашавање родног дисбаланса између јавне и приватне сфере што отежава партиципацију и видљивост жена на политичкој сцени (Vuković, 2008).

О вези етничитета и брака/породице најчешће се расправља у контексту (не) постојања етничке дистанце. Притом се ова релација анализира у интра/интерпородичном окружењу. Доминирају емпиријски оријентисани радови [Табела 2.], инспирисани бујањем националог у последњој деценији 20. века. Допринос радова о етничитету развоју социолошког знања о породици „чита” се кроз четири кључна проблема: а) породица као фактор очувања етничких посебности⁴³, б) репродуктивно понашање специфичних етничких група⁴⁴ в) породична солидарност у оквиру етничке групе и породица као граница за обликовање етничког социјалног идентитета (Miladinović, 2006) и г) брачност у контексту етничитета⁴⁵.

Истраживања савремених миграција/мобилности посебну пажњу посвећују управо породици. Истиче се да између обележја мобилности и породице постоје реципрочне везе, да су брачна/породична обележја истовремено подстрекач, али и инхибитор мобилности, као и да мобилност редефинише кључне елементе брачног/породичног живота⁴⁶. На неке од ових проблема пажњу скрећу и аутори ра-

⁴¹ Чак пет од 11 радова посвећено је девијацијама малолетника.

⁴² У овој групи радова истражују се и виктимизација у функцији обележја породице и домаћинства (Ljubičić & Dragišić-Labaš, 2010), породична обележја као фактор самоубиства старих особа и етикетање породице самоубице (Knežić 2006), породично насиље и патологија породичних односа у алкохоличарској породици (Dragišić-Labaš, 2016) и сл.

⁴³ Мисли се на истицање значаја породичног васпитања у очувању етничких посебности, при чему посебну улогу у оваквој социјализацији имају жене (Koković & Lazar, 2003).

⁴⁴ Реч је о истраживању (ван)брачног фертилитета ромске популације (Raduški, 2003).

⁴⁵ У радовима се анализира брачност као варијабла етничке дистанце (Lazar & Koković, 2005), као и етничка хомогамија/хетерогамија у Војводини (Sokolovska, 2008).

⁴⁶ Довољно је подсетити на карактеристике породичног живота тзв. мултилокалних породица (нпр. LAT, транснационалне, трансрегионалне, интеркомуналне породице).

дова објављених у *Прејледу*, пишући о: а) важности породичне кохезије као фактора адаптације у процесу имиграције (Јарић, 2001; Љубићић, 2006а), б) породици и избеглиштву (као специфичној форми присилних миграција), стављајући фокус на утицај овог социјалног стања на породичне улоге, мреже и солидарност, као и друштвени положај породице и њених чланова⁴⁷ и в) капацитету за мобилност жена у дневним миграцијама који се тумачи хипотезом о одговорности о домаћинству/породици (Ћикић & Стојшин, 2017).

С обзиром на мултифункционалност породице, не чуди што се у радовима који се примарно баве економским, образовним и проблемима сексуалности и репродукције појављују концепти везани за породичну стварност. У радовима о економским темама (тачније, истраживању рада), аутори полазе од структуре породичног буџета, истичући важност потраге за новим стратегијама „сналажења”, односно, тражења допунских извора прихода којима би се подмириле потребе (породичног) домаћинства (Novaković, 2001). Говори се и о утицају постсоцијалистичке трансформације рада на проблеме остваривања радничких права што се непосредно одражава на материјалну (не)сигурност породице⁴⁸, појачавајући степен њене изложености ризику од сиромаштва. Васовић (2003) посматра породичну потрошњу као индикатор породичног благостања, а материјални статус породице везује за очекивања од будућности⁴⁹. Појам породичног капитала (као темељ у истраживању породичне резилјентности) појављује се као елемент у истраживању радних стратегија домаћинстава (Milošević, 2013), али и образовања, као фактор обликовања односа породице и школе (Štrangarić, 2017⁵⁰).

Истражујући сексуалност младих у савременом српском друштву, Савин и Фајгељ (2000) указују на делимично трансформисан патријархални образац сексуалног понашања који резултира у појачаном ризику од нарушавања репродуктивног здравља, као и потешкоћама у каснијем вршењу репродуктивне и сексуалне функције породице. Анализирајући обележја репродукције, Станковић (2007) говори о утицају породице порекла на обликовање сексуалног понашања младих, док Рашевић (2008) пише о репродуктивном понашању у савременом српском друштву које се креће између традиционалних (абортус) и савремених метода (контрацепција) планирања родитељства. Такође, трансформација репродуктивне породичне функције (у смеру одлагања и редукције броја рађања) доводи се у везу са трошковима родитељства (Rašević & Panev, 2001).

Неизоставно блиске социолошком проучавању породице су и антрополошке теме које указују на сродничке односе као шири оквир за разумевање брачних/по-

⁴⁷ О овим проблемима говоре Љубичић (2006) у приказу књиге проф. др П. Опалића, као и Радушки (2011, стр. 373), бавећи се „демографским и социо-економским карактеристикама босанске избегличке популације”.

⁴⁸ Новаковић (2001) пише о дискреционом праву директора у одлучивању о трудничком/породиљском одсуству запосленица и остваривању њиховог права на надокнаду, као и реперкусијама по сигурност радног места.

⁴⁹ Ауторка (Vasović, 2003) наводи да са падом породичног буџета долази и до пада породичног оптимизма у погледу могућности остваривања како индивидуалних, тако и групних/породичних потреба, жеља, аспирација у будућности.

⁵⁰ Ауторка анализира културну димензију породичног капитала.

родичних односа. Шкорић (2004а) пише о инцест табуу, анализирајући различите теорије о инцесту, са посебним освртом на биосоцијалне теорије. Такође, аутор анализира сродничке односе у оквиру антропологије етничитета (Škorić, 2004б).

Са јачањем феминистичке перспективе, родни режими постају чест оквир за анализу брака/породице. У радовима објављеним у *Прејледу*, овај концепт користи се у истраживању: а) трансформације брака у српском друштву и кретања ка савременом моделу брачности (Šobot, 2010), б) родних улога у медијима и њихове међусобне зависности од обележја породице/брака⁵¹ (Jarić, 2013), в) родних улога у породичном газдинству и сеоском домаћинству⁵² (Babović, 2014).⁵³ Концепт родних режима показао се као веома пријемчив у социолошким анализама брака/породице јер указује на специфичне родне моделе понашања, као и родне позиције у приватној/јавној сфери.

Упркос израженом тренду демографског старења у нашем друштву, интересантно је да су само два рада посвећена проблемима старих и њиховог породичног живота. У овим радовима се указује на добро познати тренд редукације породичног састава и структуре (посебно, опадање броја вишегенерацијских породица) што „доноси нове изазове старима, како на финансијском плану, тако и, посебно, на социјално-психолошком” (Мијатовић, 2003, стр. 228). Истиче се значај породичне солидарности за задовољење потреба старих, посебно у случајевима ниског животног стандарда.

Стога, не чуди што Рашевић и Мијатовић (2004) истичу мере финансијске и институционалне помоћи породицама као значајан елемент државне политике бриге о старима.

Различити религијски и идеолошки „кључеви” омогућили су упознавање са обележјима породичног живота у другачијим друштвеним/културним контекстима (Gregorian, 2016). На ово можемо да надовежемо и радове о истраживању вредности у којима се пише о утицају ретрадиционализације вредносног система младих у савременом српском друштву на усвајање традиционалних родних стереотипа и формирање односа према ретрадиционализацији породице (Radoman, 2012). С друге стране, Коковић и Лазар (2004) на основу емпијских резултата показују да се у транзиционом периоду породица утемељује као једна од кључних друштвених вредности, представљајући оно мало стабилности у доба опште неизвесности. Транзицијски период је интересантан оквир и за истраживање ауторитарности. Петровић (2003) говори о односу породице и друштва у преношењу ауторитарних образаца, истичући да степен ауторитарности у друштву одговара степену ауторитарности у породици. Позивајући се на однос породице и шире заједнице у анализи неког друштвеног проблема, аутори скрећу пажњу на место породице у друштвеном развоју. Интересантно је виђење Малешевића (2001) који, пишући о руралном развоју, указује на интензивнију институционализацију породичних

⁵¹ Мисли се на медијско истраживање обележја патријархалне породице и њених промена.

⁵² То подразумева истраживање праксе наслеђивање породичног имања, поделе рада на газдинству, образаца територијализације економских ресурса, посебно њихове родно условљене доступности.

⁵³ Поред овог, концепт родних режима користи се и за истраживање већ поменутих родно условљених капацитета за мобилност одређених хипотезом о одговорности у домаћинству/породици (Čikić & Stojšin, 2017).

функција у оквирима локалне заједнице⁵⁴, као и на значај породичне (предузетничке) иницијативе за јачање локалних развојних процеса.

О породици у контексту истраживања институција говори Бренеселовић (2011), пишући о односу породице и ресторативне правде и уочавајући значајну улогу и специфичан положај породице у процесу индивидуалне девиктимизације. Такође, однос породице и институција може се пратити и у радовима Јарићеве (2013) и Ђурковића (2005) – овде се сусрећемо са анализом медијске „покривености” породичних тема, медијског праћења трансформације породичних улога (Јарић, 2013), као и медијске типизације српске породице која нам пружа својеврсну карактерологију породичних улога (Ђурковић, 2005). Напоследку, треба поменути и рад у којем ауторка Вуковић, бавећи се анализом рада Центра за социолошка истраживања Института друштвених наука, указује на његов значај у (између осталог) промовисању и развоју социологије породице, кроз наставу и истраживања.

Закључак

На основу приказа одабраних радова, можемо да закључимо како о пракси *Прегледа* да публикује радове од значаја за развој социологије породице, тако и о (неким) тенденцијама унутар дисциплине. Иако се одабрани радови публикују кроз цео анализирани период, приметно је значајно флукутирање у њиховом броју. Ово се посебно односи на радове који се непосредно односе на дисциплину, у чијем обликовању постоје понекад и вишегодишњи прекиди.

Уочен је доминантан национални контекст истраживања, односно, фокус на „нашу” породицу. Оваква истраживачка тенденција евидентна је како у ширим интерпретативним оквирима изучавања породице (као у случају анализе утицаја макро друштвених промена – транзиције и регионализације – на поље породице), тако и у „ужим” интерпретацијама бројних аспеката породичног функционисања. Осим тога, неки општи проблеми транзиције савременог српског друштва (ретрадиционализација, ауторитарност, девијантност, медијске представе) „преламају” се кроз породичну свакодневицу.

Обрађене теме говоре у прилог варијетета интересовања за проблематику породице, као и праћења актуелних тенденција које су (вероватно) најочљивије у равни континуираних промена породичне структуре/типова породица, праксе родитељства и репродуктивног понашања. Приметне су и „смене” унутар тематског фокуса. На том трагу, могуће је констатовати да савремена српска социологија породице (настоји да) иде у корак са актуелним светским истраживачким тенденцијама у овој области.

Напоследку, неопходно је истаћи и да је уочена извесна дискрепанција између (квантитета) теоријских анализа и емпиријских налаза у овој области проучавања. Конкретно, евидентан је мањак ширих теоријских елаборација савремених кретања и карактеристика породица, као и бављења методолошким изазовима у овој области проучавања. У том контексту, апелује се на јаче позиционирање „наше” (социологије) породице унутар савремених теоријско-истраживачких настојања и подухвата у овој области.

⁵⁴ О овоме говори и Михаилеску (2004) напомињући институционализацију брачних и породичних функција и обичаја у оквиру транзиционих процеса у Румунији.

Jovana M. Čikić¹
Ana Lj. Bilinović Rajačić²
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Sociology
Novi Sad (Serbia)

RECENT FAMILY RESEARCH IN *SOCIOLOŠKI PREGLED*/ *SOCIOLOGICAL REVIEW* – CONTRIBUTION TO THE STRENGTHENING OF THE DISCIPLINE

(*Translation In Extenso*)

Abstract: The paper analyzes 72 texts relevant to the sociological study of the family, published in the *Sociološki pregled/ Sociological Review* journal in the period between 2000 and 2017. The analysis includes a quantitative overview of the dynamics of work publishing, characteristics of authorship, representation of topics relevant to the sociological analysis of the family, as well as a qualitative overview of the research context. Special attention is given to papers analyzing the relationship of the family and related concepts (kinship, marriage, reproduction, gender, generations, parenthood), as well as those which focus on the impact of macro social processes and changes on aspects of family functioning. The conclusion presents findings on development tendencies within the discipline, as well as the characteristics of sociological study of the family in Serbia.

Keywords: family, sociology of the family, *Sociološki pregled/Sociological review*, marriage, parenthood

Introduction

Although scientific interest in researching the family and its close occurrences in domestic literature can be traced back to the past century and a half, “pure” sociological research of this orientation is relatively recent. This period has been characterized by the changes in the establishment of the conceptual-theoretical basis, the number and structure of empirical research, the authors’ focus, the recognizability of the discipline, the visibility of scientific papers, etc. Contemporary Serbian sociology of the family is focused on the family in the conditions of the post-socialist transition of Serbian society, to the changes in: a) family composition and structure, b) family functionality, and c) family roles and relationships. Scientific production on these themes is significant and diverse. Authors publish some of their work in domestic journals, which certainly contributes to the foundation and visibility of discipline in national frameworks.

¹ jovana.cikic@ff.uns.ac.rs

² ana.bilinovic@gmail.com

Sociološki pregled/ Sociological Review (in further text: *Review*) has a decades-long tradition of publishing papers in the field of the sociology of the family. In addition to individual papers, an entire thematic block of the journal (1970) was dedicated to the sociology of the family.³ Considering the fact that this is the journal with the longest tradition in publishing sociological papers in this region, on the eighteenth anniversary of its publication, we aim to show if and to what extent the journal continues to nurture the previously established good practice when it comes to papers that are relevant to the sociology of the family. Therefore, in this paper, we focus on papers published after 2000 with the aim of pointing to recent trends in the sociological research of the family. The paper starts from two research questions:

1. whether there is a continuity in *Review's* publication of papers whose subject is close to the sociological study of the family and
2. what research problems are most prevalent in published texts.

When a respectable scientific journal is concerned, a descriptive analysis of published papers can be considered relevant for determining the character of tendencies in the development of a discipline within the national framework. At the same time, this is the basis for a more detailed research on the links between the thematic focus of papers and the social context to which they relate, as well as the position of the sociology of the family.

The method and data sources

An analysis of *Review's* recent contribution to the development of national sociology of the family was carried out by studying texts published in the period from 2000 to 2017⁴. The texts that make up the base for the analysis were selected through a review of the abstracts and key words of all papers published in *Review* in the selected period. The basis for the search were key concepts in the sociological research of the family. Based on a detailed search, 72 relevant texts were identified, 14.6% of the total number of texts published in this period. Their analysis includes a quantitative overview of the publishing dynamics, the characteristics of authorship, the representation of topics relevant to the sociological analysis of the family, as well as a qualitative overview of the research context.

³ The first paper on the family was published in the first post-war *Review* in 1961. This was D. Tasić's paper entitled "Extramarital birth in Yugoslavia." In this paper, the author analyzes the basic characteristics of the change in the number of extramarital births based on statistical data in the periods of 1930-1939 and 1950-1959. Finally, Tasić concludes that statistical data, despite providing a basis, are not sufficient to understand the "living conditions of an extramarital child and his mother" (Tasić, 1961, p. 87), and advocates the need for a detailed sociological survey research.

⁴ During this period, a total of 61 issues with 493 texts (scientific/expert papers, reviews, annexes, polemics) were published. In the period from 2000 to 2003, two issues of the journal were published annually. In 2004, one double issue (1-2) and two additional issues (3 and 4) were published, and since 2005, the publication of articles in the journal has had a stable dynamics of four issues per year. At the time of the analysis of texts for the purposes of this paper for the current year, 2017, the first two issues were published. Most of the papers were published in three issues in 2004. The reason for this significant production is that Issue 1-2 published 24 papers presented at the scientific conference *Society in Transition - Models, Alternatives, Perspectives* (Novi Sad Sociology Days, Morović, 28-30.05.2004). Published texts most often belong to studies and articles.

Results and Discussion

In 57.3% of analyzed *Review* issues, at least one text of importance for strengthening the cognitive-theoretical and methodological level of the sociological study of the family was published. The number of individual issues in which the analyzed papers are published is decreasing with the number of papers by issue – while one paper is published in 14 issues, there are single issues that hold four, five and six published papers. A continuity of publication of relevant papers is noticeable (Graph 1), but the number of published texts varies considerably when it comes to the publication year - ranging from one (2000, 2007, 2013) to as much as eight texts a year (2003, 2004, 2012). There are two periods of more intensive publication of papers (2003-2006 and 2010-2012), which coincide with the completion of the previous (2005), as well as the beginnings of new project cycles (2006 and 2011). During this period, several sociological studies were conducted, the results of which were published, among other places, in *Review*.

Texts are signed by a total of 59 authors, mostly domestic (56).⁵ A more significant presence of papers by domestic authors is expected and certainly contributes to a better understanding of the characteristics, functionalities and challenges that the family encounters in contemporary Serbian society. However, as this is a reputable sociological journal with a long tradition of publication, a somewhat larger number of foreign authors was expected, at least from the countries in the region. The absence of their work makes it difficult to develop a comparative knowledge of the features of a modern family in different socio-cultural and economic environments.

Most authors ($\frac{3}{4}$) published one text in the analyzed period. Among researchers with multiple authorship, most have two (seven authors), but there are also those with as many as five published articles (one author)⁶.

Published texts are not homogeneous - among them, there are differences that do not concern only the period of publication, number of authors, etc., but also the character of work (theoretical/empirical), category (article, review, presentation...), thematic focus. The last criterion is particularly relevant for the analysis of *Review's* contribution to the strengthening of the discipline - on the basis of which the selected texts are roughly classified into two groups. The first group consists of 15 papers with a theme that directly belongs to the discipline, while papers in the second group are focused on other research problems, but with concepts that are close to the sociological research of the family (57 papers).

Texts with a theme that directly belongs to the sociology of the family

Papers that directly belong to the discipline are the work of domestic authors. Individual authorship is dominant. The papers are mostly signed by female authors, which confirms that family and marriage research is still considered a “female” domain. There is discontinuity

⁵ Foreign authors state universities in Croatia, Romania and the UK as affiliates.

⁶ Authors who in the analyzed period published two papers of importance for the sociological research of the family are (alphabetically): S. AntoniĆ, A. Kuburović, B. Mijatović, M. Novakov, M. Radoman, H. Raduški and A. Vuković. S. Dragišić-Labas, D. Koković and Ž. Lazar published three texts. L. Čičkarić and G. Tripković published four, while M. Ljubičić published five texts.

in the publication of papers, since in seven out of the total of 18 analyzed years, there is not even one text that primarily deals with sociological research of the family (Graph 2). The papers analyze several key research problems⁷, and current social processes (transition, regionalization) are the most common frameworks in which these problems are observed.

Papers in this group can (roughly) be classified into five categories. The first one is the work that analyzes the impact of current social processes on family and marriage. Tripković (2004) and Polovina and Žegarac (2005) talk about the challenges that transition brings to the family and marital functionality. The transition leads to the emergence of a new “extraordinary solidarity” as a “survival model” in unfavorable social conditions (Tripković, 2004, p. 205, 208)⁸. New solidarity networks are “proto-family or proto-kinship” and “signal that there is a dissolution of family privacy and point to a tendency of losing the economic autarchy of the family household” (Tripković, 2004, pp. 211-212). Polovina and Žegarac (2005) analyze the characteristics of divorce in the conditions of transition, stressing that in the period of crisis the divorce rate is decreasing⁹. Transition, according to the authors, leads to the emergence of “severe divorces” that are marked by “a high level of communicative, emotional and separation problems and the sensed “war” in the struggle for custody over the children” (Polovina & Žegarac, 2005, p. 413) as the key marital capital. Another process whose impact is analyzed is the regionalization. In two papers, Tripković (2002b, 2003) analyzes what regionalization “means for the development and strengthening of families” (Tripković, 2002b, p. 111). The author also points to the difficulties in recognizing the regional family identity¹⁰, the need to “reconsider the concept of a modern family in the light of its regional characteristics¹¹” (Tripković, 2002b, p. 114), as well as the negative consequences of regionalization in relation to the family, when it is “the result of the planned, but irrational or authoritarian decisions of political elites”¹² (Tripković, 2002b, p. 124).

⁷ These are: family functionality, divorce, family identity, reproductive behavior and parenting, different types of family, different aspects of family life.

⁸ The author analyzes the problems in the case of refugee families. New forms of solidarity are characterized by a network of non-institutionalized relationships “which compensate for the absence of institutional solutions” (Tripković, 2004, p. 210), with the strongpoint in the domain of the family and kinship (as well as neighbors and friendly groups).

⁹ Regarding the territory of Serbia, from a very high divorce rate in 1985, there was a significant decline until 2000, when the divorce rate started rapidly increasing and in 2002 approached the 1985 rate (Polovina & Žegarac, 2005, p. 404).

¹⁰ The author focuses on the complex problem of the relationship of family identity and other identities, especially in ethnically mixed areas such as Vojvodina.

¹¹ This, in author’s opinion, requires analyzing “to what extent behind similar tendencies and similar family structures” (in terms of the dominant nuclear family) “hide [...] differences in family cultural patterns” (Tripković, 2002, p.). On this trajectory, “the attention of researchers of the family should be directed [...] towards the processes of divergence and convergence between the modern family and our historical and regional specifics”, as well as towards “the problem of multiculturalism and monoculturality at the level of narrower regional units in which more stable structures of multinational families are formed” (Tripković, 2002, p. 116).

¹² She points out that it can happen that, through (over)regionalization, the social organization can not reach the developmental needs of the family, but on the contrary, cause its “stagnation in ideological, legal and economic clamps”, as evidenced by the circumstances in which families were found after years of war in our immediate environment (Tripković 2002, p. 124).

In the analyzed period, two papers on changes in the field of parenting practice were published. Kuburović (2003a) compares two studies¹³ on the attitudes of young people who have yet to become parents, conducted with the goal of determining the (altered?) content, type and manifestation of parenthood within two time periods¹⁴. The author states that “the hypothesis on the macro-social conditionality of the attitudes about birth and parenting is confirmed” (Kuburović, 2003a, p. 134), and that “changes in the content of the motivational basis, lessening the inconsistency of the desired and expected number of children and readiness for positive birth control indicate a lesser degree of alienation of parenthood”, while attitudes about the relation of marriage and parenthood, as well as about alternative forms of parenting, indicate a slowdown in the individualization of parenthood (Kuburović, 2003a, p. 134). In another paper, Kuburović (2006) analyzes the problem of low fertility in Serbia through determinants relevant to reproductive behavior and decision making on parenting¹⁵. The author notes the traditional distribution of parenting activities and responsibilities¹⁶, the inconsistency between positive attitudes towards parenting and the reality of adverse circumstances for the decision to give birth, as well as awareness of the necessity of sacrifice¹⁷ (Kuburović, 2006, p. 577, 580, 582). This subject can be supplemented with papers analyzing the character of reproductive behavior. Novakov (2010) analyzes the attitude of the rural environment to infertility and birth outside of marriage. The author starts from a historical perspective¹⁸ and then on the basis of empirical data¹⁹ concludes that “the socio-cultural pattern that molded

¹³ The first research (Blagojević, 1989) was conducted on a sample of 567 high school students (394 from Belgrade, 173 from Kragujevac) and 317 university students (209 from Belgrade, 108 from Kragujevac). In the second study (Kuburović, 2002), 1000 high school students were interviewed (400 from Belgrade, 202 from Kragujevac, 177 from Novi Sad, 221 from Niš) and 494 university students (200 from Belgrade, 99 from Kragujevac, 89 from Novi Sad, 106 from Niš).

¹⁴ The periods are the end of the 1980s and the end of the 1990s. Considering that changes in socio-economic structures and the value system are observed in the mentioned periods, the question was raised as to whether there were changes in attitudes towards parenting in the conditions of these social changes, and could new trends in reproductive behavior be discussed with regards to young people?

¹⁵ The presented findings were created as a result of the analysis and synthesis of conclusions from several empirical studies on the characteristics of low fertility and the practice of parenting in Serbia (Blagojević, 1989, 1995, 1997; Petrović, 1996; Kuburović, 2003b, 2003c), which analyzed sociologically relevant aspects of conditionality of low fertility: parental activities, resources, functions and adverse effects of the realization of parenthood (“sacrifice” and the conflict of parenthood and work).

¹⁶ It was noted that “the realization of paternity through concrete parental activities is mostly a support to motherhood” and it is most often reduced to “securing the family’s social safety and taking responsibility for respecting authority” (Kuburović, 2006, p. 577).

¹⁷ Sacrifice is perceived as “one of desirable characteristics, more closely related to the realization of motherhood” (Kuburović, 2006, p. 582).

¹⁸ In this way, the importance of having offspring in the tradition of Serbian people is emphasized, as well as the degrading position in the family, the social stigma and the condemnation of sterile women. It was also pointed out that “a patriarchal society that incriminates sterile women, incriminates unmarried mothers and out-of-wedlock children (Novakov, 2010, p. 342), who are often perceived as the causes of social misfortunes, often being severely punished and expelled from the social environment” (Vlahović, 1968).

¹⁹ The research was conducted in 2007 on a sample of 300 mothers in four villages in AP Vojvodina.

a certain type of woman-mother in our society has formed in a long process and has had a long duration, and some understandings, which are deeply rooted, survive to this day” (Novakov, 2010, pp. 347). Based on the results of qualitative research²⁰, Radoman (2015) analyzes the attitudes and experiences of women about abortion and contraception through various discourses²¹. Although most respondents have a (relatively) positive attitude towards abortion, there is a perceived sense of guilt due to the social pressure surrounding the topic of abortion. It is concluded that, in the respondents’ attitudes, the mixing of discourse is often present, which is interpreted as the existence of a “hybrid type of sexual and reproductive behavior and socialization”²² (Sekulić, 2015, p. 64).

Three authors analyze the characteristics of different types of families. Novakov (2012), on a theoretical level, analyzes the ways of origin, typology and different criteria for the division of single-parent families, while, on the empirical level, she refers to the representation and socio-demographic characteristics of single parents in Serbia and other countries. The author concludes that “in addition to the family structure, the specificity of the needs and faced problems separate single-parent families into a special mode of the family which, above all, is characterized by feminization and poverty” (Novakov, 2012, p. 398). The other two papers deal with completely alternative family forms for our society. Čović (2015) explores the experience of LGBT parents and their children in the case of several longitudinal studies conducted in the United States. The author points out the mechanisms for forming parental roles in these families²³, their demographic profile, the characteristics of gender socialization of children²⁴, and the

²⁰ The survey conducted in 2013/2014 was based on the implementation of a deep interview that covered 30 respondents from the territory of Belgrade.

²¹ The author discusses the nationalist, antinationalist, “feminist” and religious discourse, the discourse on “naturalization” and “denaturalization”, as well as the discourse on “individual decision” (Radoman, 2015, p. 446). In the study, a total of 12 respondents had an abortion experience. 19 out of 30 respondents expressed a positive attitude towards abortion, while six advocated for some restrictions on abortion. One respondent is indecisive, and four answers are missing (Radoman, 2015, p. 455). For some respondents, abortion is a type of contraception, a medical procedure by which they intended to solve some of their health problems, while for others it is a termination of (unwanted) pregnancy or an act that takes place in a situation where society, state or nation has not provided the necessary prerequisites for pregnancy and parenting. Most respondents distrust contraceptive pills, and point out that the condom is the best contraceptive means (despite the fact that *coitus interruptus* is referred to as a fairly common method of contraception).

²² This hybrid refers to the interweaving of modern/liberal and traditional/national and religious discourses.

²³ The author points out that in most modern, same-sex families, children were born during previous heterosexual relationships, and that modern research in this field focuses on the phenomenon of planned LGBT families, realized through adoption or assisted reproductive techniques (Čović, 2014, p. 400).

²⁴ In this context, Čović points out that many authors state that children within same-sex families will have greater chances of becoming homosexuals themselves or developing a number of behavioral problems without adequate empirical support (2014, p. 400). On the other hand, empirical evidence for normative claims about the necessity of a heteronormative form for the purpose of their proper psychic development has not been found either (Čović, 2014, p. 401, 403). It was also pointed out that “existing research shows that children of LGBT parents do not declare themselves as lesbian/gay at significantly higher rates than children of heterosexual parents” (Čović, 2014, p. 405).

social labeling of same-sex families²⁵. In conclusion, it is emphasized that children in same-sex families “go through psychosocial development in the same way as the children of heterosexual parents and that children’s well-being is more influenced by the quality of family relationships than the sexual orientation of parents” (Čović, 2015, p. 413). On the other hand, the author warns of the fact that the conducted research suffers from numerous shortcomings and methodological problems (e.g., an inadequate sample, insufficiently objectivized measuring techniques, bias in self-representation of respondents) (Čović, 2015, pp. 413-414). In the third paper, Antonić (2011) gives a sociological critique of Mršević’s study (2009)²⁶. In addition to the complaints regarding the monograph form²⁷, Antonić criticizes the author’s perception of the origin of homosexual behavior/identity as a matter of nature rather than socialization²⁸ (Antonić, 2011, p. 71). He also thinks that the author’s view of marriage as “a community of mutual love and devotion” whose right is not limited by the reproductive capacity of spouses (Mršević, 2009, p. 81, 157) is unilateral and wrong because it ignores the fact that “formal conditions for accessing a social institution depend of its function”²⁹ (Antonić, 2011, p. 77). Moreover, the critic emphasizes that

²⁵ Research suggests that most adolescents from LGBT families experience some form of negative reaction, and that adolescents use “a wide range of skills of confrontation, more often adaptive strategies (e.g. optimism, confrontation, choosing good friends or seeking social help) than adaptability (e.g., depression or avoidance)” (Čović, 2014, p. 407). LGBT parents also experience discrimination at various levels and have less support from their families of origin.

²⁶ In the book *Towards a Democratic Society: same-sex families*, changes in the legal regulation of same-sex couples in the countries of Europe and America are described, pointing to three institutional steps (cohabitation, registered partnership and same-sex marriage) that lead to the cessation of discrimination and the establishment of equality of same-sex families, 2011, p. 67-68). The author considers criticism and resistance to the redefinition of the institution of marriage and brings them into connection with the “moral panic” (Mršević, 2009, p. 45), which is in the service of promoting homophobia and intolerance (Mršević, 2009, p. 52).

²⁷ The lack of relevant scientific references in qualitative and quantitative terms is emphasized, as well as the fact that “all experiential psychological and sociological research mentioned in this book are cited *exclusively* from daily press (or from the Internet edition)” (Antonić, 2011, p. 70).

²⁸ Following the findings of numerous research, Antonić points out that it is necessary to observe homosexual behavior in the perspective of a multidimensional developmental model that, with heredity and prenatal development, also includes events in childhood and cultural milieu (Antonić, 2011, p. 72). Furthermore, he emphasizes that (homo)sexuality is not automatically associated with some special (in this case homosexual) permanent identity, and even less with the affiliation with some social and political movement centered around that identity (Antonić, 2011, p. 74).

²⁹ Since an important social function of marriage is *support in childbirth and upbringing*, gender diversity is a key formal requirement for entering the institution of marriage (Antonić, 2011, p. 78). If some of these conditions of entering the institution seem unfair to certain people, they can propose reforms. But, it should be kept in mind that the reforms of these institutions are only possible to a certain extent [...] with the change of the key formal condition, namely, the nature and functions of the institution are changed” (Antonić, 2011, p. 79). Thus, “redefining marriage as indifferent to procreation (the so-called sexless concept of marriage) leads to the breakdown of the essential link between marriage and responsible and socially supported biological parenthood” (Antonić, 2011, p. 81).

Mršević inadequately applies the research on the development of children in lesbian families³⁰. In conclusion, Antonić points out that the author has dealt with the topic of same-sex families more so from the perspective of a political activist than an impartial scientist (Antonić, 2011, p. 95).

The fourth category consists of papers in which the family and its aspects are theoretically thought out. Bilinović (2009) writes about the problem and fruitfulness of incorporating (social) biological knowledge into social sciences, especially in the domain of the (sociological) study of the family and its organizational structure.³¹ The author (Bilinović, 2009) points out that sociobiological principles of family study have generated explanations of many specific aspects of the human family system (e.g., parental investment theory, parent-child conflict theory, co-operative education theory)³². Tošić and Todorović (2011) analyze gender ideologies and roles in the context of their influence on marital/family dynamics. The impact of changes in the marital division of labor on the quality of marital relations is investigated.³³ Tripković (2002a) gives a presentation of Anđelka Milić's book (2001)³⁴, assessing it as an extremely

³⁰ Antonić predominantly focuses on the criticism of three studies that Mršević cites, one of which deals with the increase in the number of lesbian households with children, the second with teacher reports about the behavior of children in school, and the third with the quantity and quality of care for children in the household. As he says, "none of them actually deal with children themselves and their psychological state", so "it is difficult for any of these studies to serve as evidence that there is no difference between children raised in traditional and lesbian families" (Antonić, 2011, p. 91).

³¹ In particular, "studies within the sociobiological field of interest focus on monitoring the evolutionary history of behavioral strategies in terms of their functional role in the ancient, as well as the present environment. From this perspective, social behavior is viewed as shaped by natural selection in a way that contributes to the reproductive success of an individual. Such ideological aspirations were part of a wider paradigm shift in the field of social sciences in the late 20th century" (Bilinović, 2009, p. 81). Two principles are highlighted within the field of classical ideas of sociobiology that have shown exceptional applicability in studying the functioning of the human (and animal) family system - the principle of (inclusive) adaptive value and the principle of biological/cognitive altruism. Both principles are based on Darwin's logic of natural selection as a heuristic fertile framework for the study of the family and kinship.

³² In conclusion, it is said that these explanations "do not aspire to deprive either anthropological or sociological explanations and interpretations of family relationships of their integrity" (Bilinović, 2009, p. 99), but above all "indicate that human cultural adaptations are not arbitrary", and should be perceived as those that adjust to the adaptive value paradigms (Bilinović, 2009, p. 99).

³³ These changes imply increased labor participation of women and changes in the traditional division of labor in the household. It is pointed out that the employment of women per se is not a factor that affects the quality and stability of marriage, but that a wider division of labor between men and women, both paid and unpaid, the housework, must be taken into account (Tomić & Todorović, 2011, p.411). More precisely, it is stated that the fact that labor is divided does not affect the quality of marriage, but rather the "perception of justice or unfairness of this division" (Tomić & Todorović, 2011, p. 411), which depends on the adopted traditional or egalitarian gender ideology and the understanding of gender roles.

³⁴ The title of the book is *Sociology of the family - Critique and Challenges*.

valuable contribution to our scientific study on the family, as well as the effort to “bring new life to the sociology of the family”³⁵.

The last analyzed topic includes the family in the context of its (potential) impact on the development of certain psychopathological behaviors (Ljubičić, 2010). Based on empirical data³⁶, the author analyzes the family and social/non-family variables of the psychopathology of juvenile delinquency³⁷. The results of the research clearly highlighted the predictive power of family variables, especially in the case of minors sentenced to a measure from the closed protection system.

Texts with other primary thematic focus in which concepts relevant to the sociological study of the family appear

The second group consists of papers whose theme does not directly belong to the sociology of the family, but is important for its research domain. These are the papers in which concepts from family sociology appear in the second or third research plan - as one of the research variables and/or auxiliary means in explaining the primary problem. In these papers, the themes relevant to the sociological analysis of the family are studied in an indirect way.

The number of papers in this group (57) suggests that, among the authors of other research orientations, there is an awareness of the significance of the concepts belonging to the sociology of the family as research variables. This, in fact, confirms the previously identified need for an interdisciplinary study of the family. Here as well, individual authorship of domestic researchers prevails. A little less than half of the papers (43.9%) were published after 2010. The dynamics of publication varies depending on the primary

³⁵ Tripković points out that the focus of the book is a wide-ranging debate on the scope and dilemmas of the discipline itself - the sociology of the family (historical and chronological development of the sociology of the family, the genesis of the place of the sociology of the family as an academic discipline, its development in different traditions of Europe and America, the problem of determining the field, its theoretical and empirical scope, and the ideological (mis)use of the family). The significance of this book is also emphasized by the conclusion that it is characterized by “encyclopaedic comprehensiveness, textbook systematicity, as well as a dimension of a particular critical questioning of the discipline and its categories” (Tripković, 2001, p. 244).

³⁶ The research was conducted in 2008, on a sample of 50 juvenile offenders who were sentenced to measures from the system of open protection (30 offenders), and from the system of closed protection (20 offenders). Two juveniles in the total sample were female (Ljubičić, 2010, p. 213).

³⁷ She classifies these variables into two theoretical models of interpreting the psychopathological behavior of juvenile offenders – “Model I”, which emphasizes the aspects of family functionality (family structure and family relationship) and “Model II”, which emphasizes non-family factors (primarily social labeling and negative self-concept). The basic goal of this type of theoretical framework for researching the above mentioned topic is to determine the predictive power of family and non-family variables on the manifestation of psychopathological juvenile delinquency. The author, among other things, points out that “psychopathology is significantly more pronounced with the institutionalized minors compared to those who have been sentenced to a measure from the open protection system” (Ljubičić, 2010, p. 208). She therefore considers it justified to set a hypothesis on whether it is possible to talk about certain distinctions in the psychopathological and family characteristics among juveniles, in relation to the closed or the open protection system.

research focus - this indicates the emergence of new contexts in whose research the concepts/themes from the sociology of the family are applied. We can notice a shift from papers in which the concepts belonging to the sociology of the family appear in the explanations of ethnicity (for example), to policies directed to new research focuses such as gender regimes, education, deviations and mental illnesses, etc.

The analysis of the papers in this group identified about 15 themes relevant to the sociology of the family, classified into two subgroups. The first one includes the themes relating to the internal characteristics of the family and marital life³⁸, while the other subgroup includes themes in which the family is viewed in relation to the wider community³⁹. Five themes are distinguished by frequency (Table 1) - three from the first and two from the second subgroup.

One fifth of papers with the so-called contact subject primarily belongs to the field of social pathology and the sociology of mental illness (Table 2). This is the work of domestic researchers, with mostly individual authorship. In these papers, the family is most often referred to as one of the most important factors of deviance⁴⁰. Particular emphasis is placed on the influence of the family (family forms and structure, relationships and functionality, the styles of upbringing, the family social position, inadequate socialization and negative learning by model) in the etiology of deviant behavior of minors⁴¹ (Ljubičić, 2006b, Maksimović, Kuljić, Matić, 2010). Family functionality and integrity is also observed in the context of mental illness - the authors (Opalić, 2006; Sjeničić, 2012) write about the position of patients in families and the significance of the family for starting the treatment, the relationship between the family and the institution/hospital, and the social labeling of the patient, as well as their immediate relatives. The findings of these papers can be of great use in understanding the characteristics of families with a “different” everyday life, as well as for analyzing family life in stress conditions (caused by deviance and/or illness)⁴². Also, the papers contribute to the strengthening of knowledge on the relationship of the family and the global society, especially social institutions.

The other two most common subgroups of papers are those in which the concepts belonging to the sociology of the family appear in the research of problems in the sphere of politics and ethnicity (six papers, each). In papers with politics as the primary theme, family cultural capital as well as the characteristics of intra-family political communication

³⁸ These are themes such as: family forms and structures, family roles and relationships, family functionality, parenting styles, family education and socialization, family (cultural, socio-cultural) capital, family authority, marriage and marriage roles, biological reproduction and sexuality, family solidarity, households.

³⁹ Themes such as: family social status, family and social institutions, social labeling of the family, families in specific social conditions (stress, ethnicity, refugees, ideologies), family characteristics in contemporary societies and so on.

⁴⁰ This is confirmed by the findings of Ljubičić (2012) obtained on the basis of the analysis of the criminology textbooks.

⁴¹ As many as five out of 11 papers are devoted to the deviations of minors.

⁴² This group of papers also investigates victimization in the function of characterizing the family and household (Ljubičić & Dragišić-Labaš, 2010), family characteristics as a factor of suicide of the elderly and the social labeling of the family with suicides (Knežić 2006), family violence and pathology of family relationships in an alcoholic family (Dragišić-Labaš, 2016) and so on.

and participation in family decision-making are examined (Čičkarić, 2004; Čičkarić, 2005) which strengthens knowledge on family power (structure, spheres of expression). Also, in these papers, the gender dimension of political participation is viewed through the prism of marriage and family roles, with emphasis on gender imbalances between public and private spheres, which complicates the participation and visibility of women in the political scene (Vuković, 2008).

The connection between ethnicity and marriage/family is most often discussed in the context of (non)existence of ethnic distance. This relationship is analyzed in an intra/inter-family environment. Empirically oriented papers are dominant (Table 2) inspired by the growth of the national in the last decade of the 20th century. The contribution of papers on ethnicity to the development of sociological knowledge about the family is “read” through four key problems: a) the family as a factor in the preservation of ethnic peculiarities⁴³, b) reproductive behavior of specific ethnic groups⁴⁴, c) family solidarity within an ethnic group and the family as the boundary for the formation of an ethnic social identity (Miladinović, 2006), and d) marriage in the context of ethnicity⁴⁵.

Research on contemporary migration/mobility devotes special attention to the family. It is pointed out that there are reciprocal links between the characteristics of mobility and the family, that marital/family characteristics are simultaneously inciters and inhibitors of mobility, and that mobility redefines the key elements of marital/family life⁴⁶. Some of these problems are also addressed by the authors of the papers published in *Review*, writing about: a) the importance of family cohesion as a factor of adaptation in the process of immigration (Jarić, 2001; Ljubičić, 2006a), b) the family and refugees (as a specific form of forced migrations), with a focus on the impact of this social situation on family roles, networks and solidarity, as well as the social position of the family and its members⁴⁷, and c) the capacity for mobility of women in daily migrations interpreted by the hypothesis on household/family responsibility (Čikić, Stojšin, 2017).

Bearing in mind the multifunctionality of the family, it is not surprising that concepts related to family reality appear in the papers that primarily deal with economic, educational, reproduction problems and sexuality. In papers on economic themes (more precisely, research on work), the authors start from the structure of the family budget, emphasizing the importance of searching for new strategies for “getting-by”, that is, seeking additional sources of income to meet the needs of the family (Novaković, 2001). What is also discussed is the influence of the post-socialist transformation of labor on the problems of exercising workers’ rights which directly reflects the material (in)security of

⁴³ This refers to the emphasis on the importance of family education in the preservation of ethnic peculiarities, with women having a special role in such socialization (Koković & Lazar, 2003).

⁴⁴ This is a study of (extra)marital fertility of the Roma population (Raduški, 2003).

⁴⁵ The papers analyze the marriage as a variable of ethnic distance (Lazar & Koković, 2005), as well as ethnic homogamy/heterogamy in Vojvodina (Sokolovska, 2008).

⁴⁶ It is enough to recall the characteristics of family life in the so-called multilocal families (e.g., LAT, transnational, transregional, intercommunal families).

⁴⁷ Ljubičić (2006) speaks of these problems in the review of a book by prof. dr P. Opalić, as well as Raduški (2011, p. 373), studying the “demographic and socio-economic characteristics of the Bosnian refugee population”.

the family⁴⁸, increasing the degree of its exposure to the risk of poverty. Vasović (2003) views family consumption as an indicator of family well-being, and links the material status of the family with the expectations of the future⁴⁹. The concept of family capital (as a basis in the research of family resilience) appears as an element in the research of household work strategies (Milošević, 2013), but also education, as a factor in shaping relations between the family and schools (Štrangarić, 2017)⁵⁰.

Investigating the sexuality of young people in contemporary Serbian society, Savin and Fajgelj (2000) point to a partially transformed patriarchal pattern of sexual behavior that results in an increased risk of reproductive health disorders, as well as the difficulties in later performance of the reproductive and sexual function of the family. Analyzing the characteristics of reproduction, Stanković (2007) discusses the influence of the family of origin on the formation of sexual behavior of young people, while Rašević (2008) writes about reproductive behavior in contemporary Serbian society that moves between traditional (abortion) and modern methods (contraception) of planning childbirth. Also, the transformation of the reproductive family function (in the direction of delay and reduction in the number of births) is related to the costs of parenting (Rašević, Panev, 2001).

Anthropological themes that point to kinship relationships as a wider framework for understanding marital/family relationships are particularly close to the sociological study of the family. Škorić (2004a) writes about the incest taboo, analyzing various incest theories, with a special emphasis on biosocial theories. Also, the author analyzes kinship relationships in the context of the anthropology of ethnicity (Škorić, 2004b).

With the strengthening of the feminist perspective, gender regimes become a common framework for the analysis of marriage/family. In the papers published in *Review*, this concept is used in the research of: a) the transformation of marriage in Serbian society and the movement towards a modern model of marriage (Šobot, 2010), b) gender roles in the media and their mutual dependence on the family/marriage character⁵¹ (Jarić, 2013), c) gender roles in family farms and rural households⁵² (Babović, 2014).⁵³ The concept of gender regimes has proved to be very popular in sociological analysis of marriage/family because it points to specific gender models of behavior, as well as gender positions in the private/public sphere.

Despite the clear trend of demographic aging of our society, it is interesting that only two papers are dedicated to the problems of the elderly and their family life. In these

⁴⁸ Novaković (2001) writes about the discretionary right of the director in deciding on the maternity absence of employees and the exercise of their right to compensation, as well as the repercussions for job security.

⁴⁹ The author (Vasović, 2003) states that with a decrease in the family budget there is a decrease in the family optimism regarding the possibility of achieving both individual and group/family needs, desires, aspirations in the future.

⁵⁰ The author analyzes the cultural dimension of family capital.

⁵¹ This refers to the media research of the characteristics of patriarchal families and their changes.

⁵² This implies research into the practice of family property inheritance, division of work on farms, forms of territorialization of economic resources, especially their gender-based availability.

⁵³ In addition to this, the concept of gender regimes is also used to research the already mentioned gender-based mobility capacities defined by the hypothesis on household/family responsibility (Čikić, Stojšin, 2017).

papers, a well-known trend in the reduction of family structure (in particular, a decline in the number of multi-generation families) is indicative of “bringing new challenges to the elderly, both in the financial and the socio-psychological plan” (Mijatović, 2003, p. 228). The importance of family solidarity to meet the needs of the elderly is emphasized, especially in cases of a low standard of living.

Therefore, it is not surprising that Rašević and Mijatović (2004) highlight measures of financial and institutional assistance to families as an important element of the state policy of care for the elderly.

Different religious and ideological “keys” made it possible to get acquainted with the features of family life in different social/cultural contexts (Gregorian, 2016). To this, we can also add research on values which discusses the impact of the re-traditionalization of the value system of young people in contemporary Serbian society on the adoption of traditional gender stereotypes and the formation of attitudes towards the re-traditionalization of the family (Radoman, 2012). On the other hand, Koković and Lazar (2004), based on empirical results, show that, in the transition period, the family is established as one of the key social values, representing that little stability in times of general uncertainty. The transitional period is an interesting framework for investigating authoritarianism. Petrović (2003) talks about the relationship of the family and society in the transmission of authoritarian forms, stressing that the degree of authoritarianism in society corresponds to the level of authoritarianism in the family. Recalling the relationship of the family and the wider community in the analysis of social problems, the authors draw attention to the place of the family in social development. There is an interesting view expressed by Malešević (2001), who, writing about rural development, points to a more intensive institutionalization of family functions within the local community⁵⁴, as well as to the importance of family (entrepreneurial) initiatives to strengthen local development processes.

The family in the context of research on institutions is also discussed by Breneselović (2011), writing about the relationship of the family and restorative justice, and noting the important role and specific position of the family in the process of individual devictimization. Also, the relationship between the family and institutions can be traced in the works of Jarić (2013) and Đurković (2005) – here, we encounter an analysis of the media “coverage” of family issues, the media monitoring of the transformation of family roles (Jarić, 2013), as well as the media standardization of a Serbian family that provides us with a kind of characterology of family roles (Đurković, 2005). Finally, there is a noteworthy paper in which Vuković, analyzing of the work of the Center for Sociological Research of the Institute of Social Sciences, points to its importance promoting and developing the sociology of the family in (among other things), through teaching and research.

Conclusion

Based on short presentations of selected papers, we can make conclusions on *Review’s* practice to publish papers of importance for the development of the sociology of the family, as well as those dealing with (certain) tendencies within the discipline.

⁵⁴ This was also discussed by Mihăilescu (2004), noting the institutionalization of marital and family functions and customs within the transition processes in Romania.

Although selected papers were published throughout the entire analyzed period, there is a noticeable fluctuation in their number. This applies in particular to the papers that are directly related to the discipline, with occasional breaks of several years in publication.

The dominant national context of research was observed, that is, the focus on “our” family. Such a research tendency is evident in wider interpretative frameworks of family study (as in the case of the analysis of the impact of macro social changes - transition and regionalization - on the family field), as well as in “narrow” interpretations of numerous aspects of family functioning. Besides, some general transition problems of contemporary Serbian society (retraditionalization, authoritarianism, deviance, media performances) “break” through family everyday life.

The covered themes speak in favor of a versatile interest in family issues, as well as the monitoring of current trends that are (probably) most apparent at the level of continuous changes in the family structure/family types, parental practices and reproductive behavior. There are also “shifts” within the thematic focus. On this trail, it can be noted that contemporary Serbian sociology of the family is (strives to) keeping up with current world research tendencies in this area.

After all, it is necessary to point out that there is a certain discrepancy between the (quantity of) theoretical analyses and empirical findings in this field of study. In particular, there is an evident lack of broad theoretical elaborations of contemporary trends and characteristics of families, as well as research on methodological challenges in this field of study. In this context, a stronger positioning of “our” (sociology of) family within contemporary theoretical and research efforts and endeavors in this field is called for.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Antonić S. (2011). 'Homosexual families' – challenge for science - Zorica Mršević: Towards democratic society – homosexual families, Institute of social sciences, Belgrade, 2009. *Sociološki pregled* Vol. 45 (1): 67–100. [doi:10.5937/socpreg1101067A](https://doi.org/10.5937/socpreg1101067A). [In Serbian]
- Babović, M. (2014). Gender aspects of the access to economic resources within territorialization processes: research in the region of Zlatibor. *Sociološki pregled* Vol. 48 (3): 353–381. [doi:10.5937/socpreg1403353B](https://doi.org/10.5937/socpreg1403353B). [In Serbian]
- Bilinović A. (2009). A contribution of the sociobiological theory to the study of family. *Sociološki pregled* Vol. 43 (1): 81–101. [doi:10.5937/socpreg0901081B](https://doi.org/10.5937/socpreg0901081B) [In Serbian]
- Blagojević, M. (1989). *Social conditionality of attitudes of young people regarding marriage and parenthood* (master's thesis). Beograd: Filozofski fakultet. [In Serbian]
- Blagojević, M. (1995). Everyday life from a women's perspective: self sacrifice and escape into privacy. In: S. Bolčić (ed), *Social changes and everyday life: early 90s Serbia*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja, Filozofski fakultet. [In Serbian]
- Blagojević, M. (1997). *Parenthood and Fertility: 90s Serbia*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja, Filozofski fakultet. [In Serbian]
- Breneselović, L. (2011). The adoption of restorative justice ideas as an example for cursory affairs in the legal sociology (case of Serbia). *Sociološki pregled* Vol. 45 (1): 45–66. [doi:10.5937/socpreg1101045B](https://doi.org/10.5937/socpreg1101045B) [In Serbian]

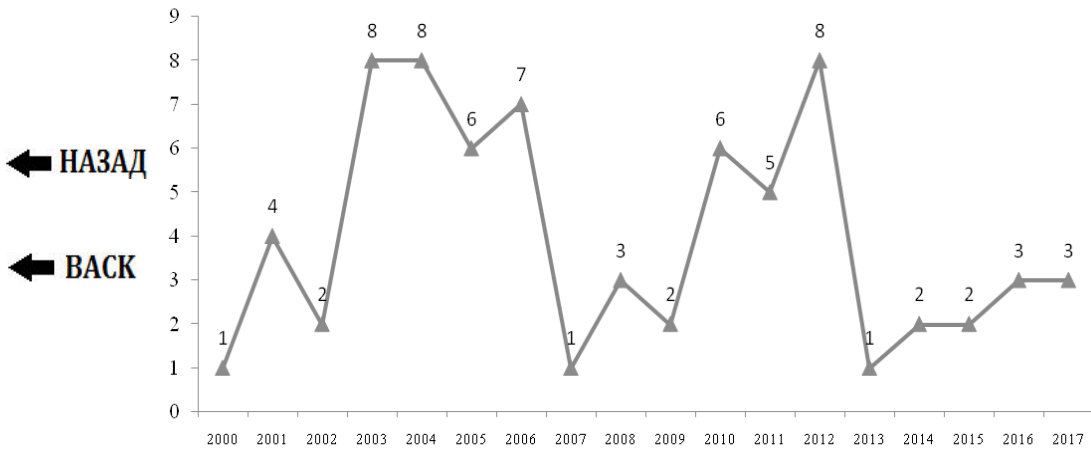
- Čičkarić, Lj. (2004). Political culture from generational perspective. *Sociološki pregled* Vol. 38 (4): 561–581. [doi:10.5937/socpreg0404561C](https://doi.org/10.5937/socpreg0404561C) [In Serbian]
- Čičkarić, Lj. (2005). Theoretical and hypothetical framework for research on political socialization process in the family. *Sociološki pregled* Vol. 39 (3): 291–307. [doi:10.5937/socpreg0503291C](https://doi.org/10.5937/socpreg0503291C) [In Serbian]
- Čikić, J. & Stojšin, S. (2017). Daily commuting of female population in Vojvodina. *Sociološki pregled* Vol. 51 (2): 236–254. [doi: 10.5937/socpreg1702236C](https://doi.org/10.5937/socpreg1702236C) [In Serbian]
- Čović, A. (2015) Experience of LGBT parents and their children – the results of longitudinal studies. *Sociološki pregled* Vol. 49 (4): 399–418. [doi:10.5937/socpreg1504399C](https://doi.org/10.5937/socpreg1504399C) [In Serbian]
- Dragišić-Labaš, S. (2016). Women in alcoholic partnerships – victimized and stigmatized. *Sociološki pregled* Vol. 50 (1): 41–58. [doi:10.5937/socpreg1601041D](https://doi.org/10.5937/socpreg1601041D) [In Serbian]
- Đurković, M. (2005). First five years: Serbian TV serials and transformation of set of values in transition. *Sociološki pregled* Vol. 39 (4): 357–381. [doi:10.5937/socpreg0504357D](https://doi.org/10.5937/socpreg0504357D) [In Serbian]
- Gregorian, M. (2016). The rights of the women in Islam: examples of Afghanistan and the Islamic Republic of Iran. *Sociološki pregled* Vol. 50 (1): 119–139. [doi:10.5937/socpreg1601119G](https://doi.org/10.5937/socpreg1601119G) [In Serbian]
- Jarić, I. (2013). The construction of hegemonic female gender roles in Serbian/Yugoslav women's magazine Bazar. *Sociološki pregled* Vol. 47 (3): 401–437. [doi:10.5937/socpreg1303401I](https://doi.org/10.5937/socpreg1303401I) [In Serbian]
- Jarić, Lj. (2001). Genesis of Australian immigrant policy. *Sociološki pregled* Vol. 35 (3–4): 295–319. [doi:10.5937/socpreg0103295J](https://doi.org/10.5937/socpreg0103295J) [In Serbian]
- Knežić, B. (2006). Suicide of old – the unwilling desertation from life. *Sociološki pregled* Vol. 40 (2): 283–295. [doi:10.5937/socpreg0602283K](https://doi.org/10.5937/socpreg0602283K) [In Serbian]
- Koković, D., Lazar, Ž. (2003). Factors of cherishing of national and cultural identity in Vojvodina. *Sociološki pregled* Vol. 37 (1–2): 49–59. [doi:10.5937/socpreg0302049K](https://doi.org/10.5937/socpreg0302049K) [In Serbian]
- Koković, D. & Lazar, Ž. (2004). Social transition and changes in the value system: example of Vojvodina. *Sociološki pregled* Vol. 38 (1–2): 249–265. [doi:10.5937/socpreg0402249K](https://doi.org/10.5937/socpreg0402249K) [In Serbian]
- Kuburović A. (2003a). Standpoints of the young people in Serbia on parenthood in the period of social changes (end of eighties till end of nineties. *Sociološki pregled* Vol. 37 (1–2): 117–136. [doi:10.5937/socpreg0302117K](https://doi.org/10.5937/socpreg0302117K) [In Serbian]
- Kuburović, A. (2003b). *The perspective of childbearing in conditions of social changes*. (master's thesis). Beograd: ekonomski fakultet. [In Serbian]
- Kuburović, A. (2003c). Student standpoints relevant for future reproductive behavior. *Stanovništvo* Vol. XLV (1–4): 43–64. Available at: http://www.komunikacija.org.rs/komunikacija/casopisi/stanov/XLI_1-4/index_html?stdlang=ser_lat [In Serbian]
- Kuburović A. (2006). Parenthood characteristics in Serbia at the end of the 20th century, relevant for reproductive behaviour. *Sociološki pregled* Vol. 40 (4): 573–588. [doi:10.5937/socpreg0604573K](https://doi.org/10.5937/socpreg0604573K) [In Serbian]
- Lazar, Ž. & Koković, D. (2005). Ethnical distance in Vojvodina. *Sociološki pregled* Vol. 39 (3): 251–264. [doi:10.5937/socpreg0503251Z](https://doi.org/10.5937/socpreg0503251Z) [In Serbian]

- Ljubičić M. (2006a). Petar Opalić: Qualitative and psychometric research of refugees and traumatised subjects in Belgrade, Psychosozial-Verlag, 2005. *Sociološki pregled* Vol. 40 (3): 471–474. Available at: <https://drive.google.com/file/d/0B5PfUtWAVbsKLTBud1RqaTkwOUE/view> [In Serbian]
- Ljubičić, M. (2006b). Progression of juvenile delinquency in Serbia in the period 1980–2004. *Sociološki pregled* Vol. 40 (4): 589–613. [doi:10.5937/socpreg0604589](https://doi.org/10.5937/socpreg0604589) [In Serbian]
- Ljubičić M. (2010). Psychopathology of juvenile delinquents: family and social influence. *Sociološki pregled* Vol. 44 (2): 205–230. [doi:10.5937/socpreg10022051](https://doi.org/10.5937/socpreg10022051) [In Serbian]
- Ljubičić, M. (2012). Family and delinquency: textbooks analysis of family influence on the juvenile delinquency. *Sociološki pregled* Vol. 46 (3): 417–440. [doi:10.5937/socpreg1203417L](https://doi.org/10.5937/socpreg1203417L) [In Serbian]
- Ljubičić, M. & Dragišić-Labaš, S. (2010). Fear of crime – research of students attitudes. *Sociološki pregled* Vol. 44 (4): 615–638. [doi:10.5937/socpreg1004615L](https://doi.org/10.5937/socpreg1004615L) [In Serbian]
- Maksimović, N, Kuljić, R. & Matić, R. (2010). Children's behaviour risk factors. *Sociološki pregled* Vol. 44 (3): 407–417. [doi:10.5937/socpreg1003407M](https://doi.org/10.5937/socpreg1003407M) [In Serbian]
- Malešević, K. (2001). The scope and limits of rural local initiative. *Sociološki pregled* Vol. 35 (3–4): 277–294. [doi:10.5937/socpreg0103277M](https://doi.org/10.5937/socpreg0103277M) [In Serbian]
- Mihailescu, V. (2004). Institutional „transition” and „post-communist” changes in Romania. Notes for an anthropology of transparency. *Sociološki pregled* Vol. 38 (1–2): 23–36. [doi:10.5937/socpreg0402023M](https://doi.org/10.5937/socpreg0402023M) [In Serbian]
- Mijatović, B. (2003). Socio-economic status of elderly in Serbia. *Sociološki pregled*, Vol. 37 (3–4): 225–240. [doi:10.5937/socpreg0304225M](https://doi.org/10.5937/socpreg0304225M) [In Serbian]
- Miladinović, S. (2006). Issue of national minorities social identity and euro-integration processes in Serbia. *Sociološki pregled* Vol. 40 (2): 207–245. [doi:10.5937/socpreg0602207M](https://doi.org/10.5937/socpreg0602207M) [In Serbian]
- Milić, A. (2001). *Sociology of Family: Critique and Challenges*. Beograd: Čigoja.
- Milošević, B. (2011). Households work strategies in the transtion of post-war society: the case of Republika Srpska. *Sociološki pregled* Vol. 45 (2): 169–192. [doi:10.5937/socpreg1102169M](https://doi.org/10.5937/socpreg1102169M) [In Serbian]
- Novakov M. (2010). Attitudes towards infertility and unwed births in Serbian village. *Sociološki pregled* Vol. 44 (2): 337–348. [doi:10.5937/socpreg1002337N](https://doi.org/10.5937/socpreg1002337N) [In Serbian]
- Novakov M. (2012). One-parent families. *Sociološki pregled* Vol. 46 (3): 387–399. [doi:10.5937/socpreg1203387N](https://doi.org/10.5937/socpreg1203387N) [In Serbian].
- Novaković, N. (2001). Characteristics of the working legislative in “post – socialist” Yugoslavia. *Sociološki pregled* Vol. 35 (1-2): 55–73. [doi:10.5937/socpreg0101055N](https://doi.org/10.5937/socpreg0101055N) [In Serbian]
- Opalić, P. (2006). Main features of narrow sociological theories explaining mental disorders. *Sociološki pregled* Vol. 40 (2): 189–205. [doi:10.5937/socpreg0602189O](https://doi.org/10.5937/socpreg0602189O) [In Serbian]
- Petrović, M. (1996). Fertility and population problems in late 90s Yugoslav society. *Sociološki pregled* Vol. 30 (2): 217–228. Available at: <https://drive.google.com/file/d/0B5PfUtWAVbsKbnk1Y1d6RFVUUVk/view> [In Serbian].

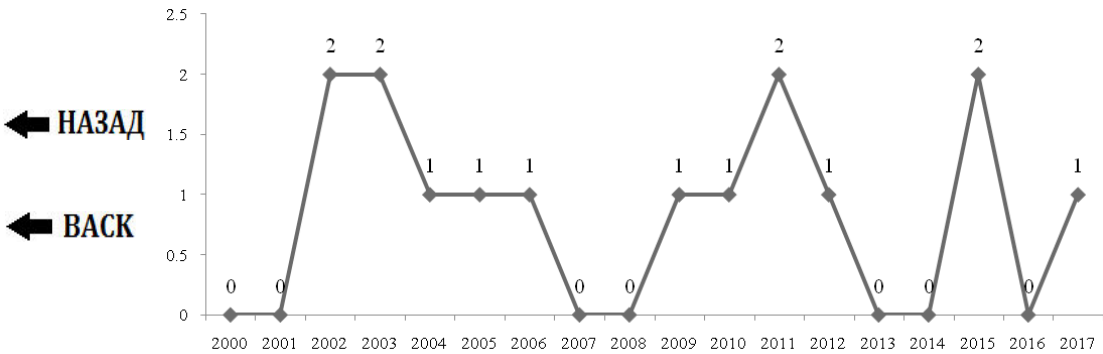
- Petrović, N. (2003). Survey of the approaches to authoritarianism and similar phenomena. *Sociološki pregled* Vol. 37 (1–2): 101–115. [doi:10.5937/socpreg0302101P](https://doi.org/10.5937/socpreg0302101P) [In Serbian]
- Polovina N., Žegarac M. (2005) Marriage divorce in the context of social transition. *Sociološki pregled* Vol. 39 (4): 401–418. [doi:10.5937/socpreg0504401P](https://doi.org/10.5937/socpreg0504401P). [In Serbian]
- Radoman, M. (2012). Attitudes and value orientations of high school students in Serbia. *Sociološki pregled* Vol. 46 (2): 247–268 [doi:10.5937/socpreg1202247R](https://doi.org/10.5937/socpreg1202247R) [In Serbian]
- Radoman, M. (2015). Attitudes and experiences of women on abortion (results from the qualitative research from the territory of Belgrade). *Sociološki pregled* Vol. 49 (4): 445–467. [doi:10.5937/socpreg1504445R](https://doi.org/10.5937/socpreg1504445R) [In Serbian]
- Raduški, N. (2003). The socio-demographic and ethnic characteristics of Roma in Serbia. *Sociološki pregled* Vol. 37 (3–4): 271–284. [doi:10.5937/socpreg0304271R](https://doi.org/10.5937/socpreg0304271R). [In Serbian]
- Raduški, N. (2011). Forced migrations in Serbia: refugees from Bosnia and Herzegovina. *Sociološki pregled* Vol. 45 (3): 373–392. [doi:10.5937/socpreg1103373R](https://doi.org/10.5937/socpreg1103373R). [In Serbian]
- Rašević, M. (2008). Serbia: transition from abortion to contraception or not? *Sociološki pregled* Vol. 42 (3): 295–305. [doi:10.5937/socpreg0803295R](https://doi.org/10.5937/socpreg0803295R). Available at: <https://drive.google.com/file/d/0B5PfUtWAVbsKNzZKRm1zVkJZiQ2c/view>.
- Rašević, M. & Mijatović, B. (2004). Towards satisfying the needs of older population. *Sociološki pregled* Vol. 38 (4): 481–506. [doi:10.5937/socpreg0404481R](https://doi.org/10.5937/socpreg0404481R). [In Serbian]
- Rašević, M. & Penev, G. (2001). Recent demographic situation and near future of Belgrade. *Sociološki pregled* Vol. 35 (3–4): 261–276. [doi:10.5937/socpreg0103261R](https://doi.org/10.5937/socpreg0103261R). [In Serbian]
- Savin, K. & Fajgelj, S. (2000). Traditionalism and elements of modernity in sexual identity of the young educated people in big urban community. *Sociološki pregled* Vol. 34 (1–2): 107–127. Available at: <https://drive.google.com/file/d/0B5PfUtWAVbsKbFk2RmZXcFBwbW8/view>
- Sekulić, N. (2015). The virtues of ignorance – Of reproductivity and seksuality of women. In: I. Jarić (ed). *Parenthood policies: experiences, discourse, institutional practices*. Beograd: ISIFF. [In Serbian]
- Sjeničić, M. (2012). Legal and institutional aspects of psychiatric patients' protection. *Sociološki pregled* Vol. 46 (1): 97–110. [doi:10.5937/socpreg1201097S](https://doi.org/10.5937/socpreg1201097S). [In Serbian]
- Sokolovska, V. (2008). Examination of acculturation processes in Vojvodina based on mixed marriages. *Sociološki pregled* Vol. 42 (3): 325–341. [doi:10.5937/socpreg0803325S](https://doi.org/10.5937/socpreg0803325S). [In Serbian]
- Stanković, B. (2007). Social influences and reproductive health of adolescents. *Sociološki pregled* Vol. 41 (3): 327–350. [doi:10.5937/socpreg0703327S](https://doi.org/10.5937/socpreg0703327S) [In Serbian]
- Škorić, M. (2004a). Biosocial theories of the incest taboos. *Sociološki pregled* Vol. 38 (4): 527–559. [doi:10.5937/socpreg0404527S](https://doi.org/10.5937/socpreg0404527S). [In Serbian]
- Škorić, M. (2004b). Cognitive aspects of anthropology of ethnicity. *Sociološki pregled* Vol. 38 (1–2): 281–307. [doi:10.5937/socpreg0402281S](https://doi.org/10.5937/socpreg0402281S) [In Serbian]
- Šobot, A. (2010). Changes in the structural characteristics of Serbia's population: differences between women and men. *Sociološki pregled* Vol. 44 (2): 265–282. [doi:10.5937/socpreg1002265S](https://doi.org/10.5937/socpreg1002265S). [In Serbian]

- Štrangarić, S. (2017). Cultural capital and knowledge: problems of operationalization in the researches of educational inequalities. *Sociološki pregled* Vol. 51 (2): 300–323. [Doi: 10.5937/socpreg1702300S](https://doi.org/10.5937/socpreg1702300S). [In Serbian]
- Tasić, D. (1961). Extramarital birth in Yugoslavia. *Sociološki pregled* (1): 67–91. Available at: <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1961/> [In Serbian]
- Tošić Milica, Todorović Dušan. (2011). Labor division, marital quality and the ideology of gender. *Sociološki pregled* Vol. 45 (3): 393–419. [doi:10.5937/socpreg1103393T](https://doi.org/10.5937/socpreg1103393T) [In Serbian]
- Tripković G. (2002a). New step forward in our family science – A. Milić, *Sociology of the family - Critique and Challenges*, Beograd, Čigoja štampa, 2001. *Sociološki pregled* Vol. 36 (1–2): 241–245. Available at: https://drive.google.com/file/d/0B5PFUtWAVbsKZjIqpZnI_WazIqQ0k/view [In Serbian]
- Tripković G. (2002b). Family in historical and regional perspective. *Sociološki pregled* Vol. 36 (1–2): 111–127. [doi:10.5937/socpreg0201111T](https://doi.org/10.5937/socpreg0201111T) [In Serbian]
- Tripković G. (2003). Regional identity and family. *Sociološki pregled* Vol. 37 (1–2): 61–77. [doi:10.5937/socpreg0302061T](https://doi.org/10.5937/socpreg0302061T) [In Serbian]
- Tripković, G. (2004). Family in transition. *Sociološki pregled* Vol. 38 (1–2): 205–218. [doi:10.5937/socpreg0402205T](https://doi.org/10.5937/socpreg0402205T) [In Serbian]
- Vasović, M. (2003). Transition, democratization and 'personal welfare'. *Sociološki pregled* Vol. 37 (1–2): 3–32. [doi:10.5937/socpreg0302003V](https://doi.org/10.5937/socpreg0302003V) [In Serbian]
- Vlahović, P. (1968). *A child born out of wedlock and some of its traits according to our folk tradition*. Skopje: Zdrúženie na folkloristite na SR Makedonia. [In Serbian]
- Vuković, A. (2008). Attitudes of Serbian political elite on women in politics. *Sociološki pregled* Vol. 42 (3): 343–363. [doi:10.5937/socpreg0803343V](https://doi.org/10.5937/socpreg0803343V). [In Serbian]
- Vuković, A. (2012). Development of the Center for sociological research, Institute of social sciences. *Sociološki pregled* Vol. 46 (3): 441–460. [doi: 10.5937/socpreg1203441V](https://doi.org/10.5937/socpreg1203441V) [In Serbian]

APPENDIX / ПРИЛОЗИ

Графикон 1. Текстови са темама од значаја за социолошко истраживање породице публиковани у *Социолошком прегледу* (2000–2017)
Graph 1. Articles with relevance for sociological research of the family published in *Sociološki pregled/ Sociological Review* (2000–2017)

Графикон 2. Текстови са тематиком која непосредно припада социологији породице публиковани у *Социолошком прегледу* (2000–2017)
Graph 2. Texts with a theme that directly belongs to the sociology of the family published in *Sociološki pregled/ Sociological Review* (2000–2017)

Табела 1. Најфреквентније теме из области социолошког проучавања породице у текстовима објављеним у *Социолошком прегледу* (2000–2017) са тематиком која је сродна социолошком проучавању породице

Table 1. The most frequent themes in the field of the sociological study of the family in the texts published in *Sociološki pregled/ Sociological Review* (2000-2017) whose theme is related to the sociological study of the family

Тема / Theme	Број понављања у радовима / Number of repetitions in papers	Примарни фокус текстова у којима се тема појављује / The primary focus of the texts in which the theme appears
Стилови родитељства, породично васпитање и социјализација / Styles of parenting, family upbringing and socialization	10	Социјална патологија, политичка социјализација, сексуалност / Social pathology, political socialization, sexuality
Породичне улоге и односи / Family roles and relationships	8	Социјална патологија, менталне болести, политика, миграције, родни режими, идеологија / Social pathology, mental illnesses, politics, migrations, gender regimes, ideology
Однос породице и институција / The relationship of the family and institutions	8	Менталне болести, друштвени развој, право, медији / Mental illness, social development, law, media
Облици породичног живота и породична структура / Forms of family life and family structure	7	Социјална патологија, менталне болести / Social pathology, mental illness
Породица у савременим друштвима / The family in modern societies	7	Политика, родни режими, стари, вредности развој, медији / Politics, gender regimes, old, value development, media

← НАЗАД

← BACK

Табела 2. Основне теме и карактеристике „контактних” радова публикованих у *Социолошком прегледу* (2000–2017)*

Table 2. Basic themes and characteristics of “contact” papers published in *Sociološki preglad/ Sociological Review* (2000-2017)*

Тема / Theme	Број радова / Number of papers	Број аутора / Number of authors	Домаћи / страни аутори / Domestic / foreign authors	Индивидуални / колективни радови / Individual / collective papers	Радови публиковани 2010. и касније / Papers published in 2010 and later	„Чисто”теоријски / емпиријски радови / “Purely” theoretical / empirical papers
Девиијације и менталне болести / Deviations and mental illnesses	11	11	11 / 0	8 / 3	7 (64%)	3 / 8
Политика / Politics	6	3	3 / 0	6 / 0	1 (17%)	4 / 2
Етницитет / Ethnicity	6	6	5 / 1	4 / 2	0	1 / 5
Родни режими / Gender regimes	5	6	6 / 0	4 / 1	4 (80%)	0 / 5
Миграције / Migrations	4	5	5 / 0	3 / 1	2 (50%)	2 / 2
Сексуалност, репродукција, реп. здравље / Sexuality, reproduction, rep. health	4	5	5 / 0	3 / 1	1 (25%)	2 / 2
Рад, економија, благостање, радне стратегије / Work, economy, well-being, work strategies	4	5	5 / 0	3 / 1	2 (50%)	2 / 2
Антропологија / Anthropology	3	1	1 / 0	3 / 0	0	3 / 0

← НАЗАД

← ВАСК

Идеологија, религија / Ideology, religion	3	3	3 / 0	3 / 0	2 (66%)	3 / 0
Образовање / Education	2	2	2 / 0	2 / 0	2 (100%)	1 / 1
Демографија / Demography	3	4	4 / 0	2 / 1	2 (67%)	0 / 3
Локална заједница, развој / Lo- cal community, development	3	3	2 / 1	2 / 0	0	3 / 0
Стари, старење / The old, aging	2	2	2 / 0	1 / 1	0	1 / 1
Вредности / Values	2	2	2 / 0	1 / 1	1 (50%)	0 / 2
Медији / Media	2	2	2 / 0	2 / 0	1 (50%)	0 / 2
Право / Law	1	1	1 / 0	1 / 0	1 (100%)	1 / 0
Ауторитет / Authority	1	1	1 / 0	1 / 0	0	1 / 0
Развој науке / Science development	1	1	1 / 0	1 / 0	1 (100%)	0 / 1

* Збир радова већи је од њиховог укупног броја јер су неки радови сврстани по темама у две категорије.

* The number of papers is higher than their total number because some papers are classified into two categories.